Herr Kristian Skard
Ringveien 79
Ullevål Hageby
Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Løssalg 40 øre.

Nr. 10 — 6. årg.
Fredag 14. mars 1952.

8. MAI

«8. Mai» kommer ut i Kristiansund N — Postadresse boks 41. — Kontor: Nedre Enggate 20 II. — Abonnementspris kr. 16,— pr. år, løssalgspris 40 øre. — Annonsepris kr. 0.32 pr. m/m. — Fåes i kioskene hver lørdag.

Bønder fra 13 fylker deltok i rådslagningsmøtet

Organisasjonsspørsmålet skal nå utredes av et arbeidsutvalg

Når utredningen er ferdig, vil det bli holdt et nytt møte.

Bønder fra 13 fylker møttes mandag 10. mars i Oslo for å veksle meninger om organisasjonsspørsmålet. De var innkalt av et aksjonsutvalg bestående av Anders HAFSKJOLD, Lier, Aksel BERGER, Trøgstad og Hans ROGNERUD, Toten. Disse djerve menn har ført an i de tidligere N.S.-bønders kamp for sosial og politisk oppreisning, og har holdt en rekke lokale møter rundt om på Østlandet.

Denne gang gjalt det å få i tale representanter fra flest mulige fylker, og det møtte bønder fra Nord-Trøndelag i nord til Østfold og Agder i syd —, omlag 200 i tall — innkalt på det korteste varsel.

Anders Hafskjold ledet møtet, og hilste alle velkommen. Først var det to faglige foredrag, noe som ble mottatt med stor interesse, da de av Norges Bondelag utstøtte —, ikke har hatt den rike anledning til å følge fagets utvikling — avskåret som de har vært fra organisasjonens meddelelser.

Landbrukskandidat og skogeier, Knut SOLLIEDAL ga en kritisk gjennomgåelse av jordlovskomiteens innstilling, og den ble påhørt — ikke bare med interesse, men vi kan vel også si med forbauselse.

Etter dette foredrag innledet Hans Rognerud til diskusj. om Samvirkeforetagende —, hvor etter det ble en livlig menings utveksling.

..Hovedformålet med møtet var imidlertid å få drøftet organisasjonsspørsmålet. Aksel Berger innledet og ga en oversikt over Norges Bondelag og bakgrunnen for Bondesambandet, og de forhandlinger som etter okkupasjonen har vært ført med Norges Bondelag. Han understreket, at det ikke var hensikten å bekjempe de eksisterende bondelag, og de må våre tillitsmenn utrede før vi tar standpunkt. Ut fra dette grunnsyn ble det valgt en representant fra hver av de 13 fylker, som var representert på møtet. Når denne utredning foreligger vil det bli holdt et nytt møte.

Det russiske monument ennå ikke avduket

Sekkefillene blafrer i vinden mens befolkningen undrer seg på hva myndighetene vil gjøre

Inntullet i en sekkefille og med rim under nesen står en ensom russisk soldat på Haganeshaugen utenfor Kirkenes og skuer mot vest. — Sett fra syd stikker han hodet så vidt over hustakene, men på nært hold ruver han godt i landskapet. Han står på en fire meter høy sokkel av hugget sten, og selv er han over to og en halv meter høy, det er ingen smågutt av et monument. Sammenliknet med det som opprinnelig var planlagt blir imidlertid monumentets nåværende dimensjoner beskjedne.

Etter det opprinnelige utkast skulle monumentet vært tretten meter høyt og raget opp over Kirkenes som en annen frihetsstatue. Noen års kald krig har imidlertid tæret på interessen for monumentet og dets dimensjoner. Foruten at sokkelen er blitt skåret ned til de halve, har også selve statuen undergått en liten karakteristisk beskjæring. Den tyske ørnen som soldaten opprinnelig trådte på — er blitt saget av i all stillhet uten at noen riktig vet hvordan. Fremdeles står den innpakket i sekkefiller på en haug som opprinnelig var ment som byggetomt for den nye kirken. Den skulle vært avduket i fjor høst, men dette ble avlyst, og nå blafrer sekkefillene i nordenvinnen mens befolkningen undrer seg på hva det neste blir. Interessen for monumentet er etterhvert blitt omtrent lik null her oppe. Det er Staten som bekoster reisningen av monumentet, og opprinnelighet het at det skulle komme på 170,000 kroner. Kommunen har intet med det hele å gjøre og vil heller ikke ha noe med det å gjøre, har man inntrykk av. Blant folk flest kan man spore en vesentlig forbauselse over at myndighetene i Oslo ikke kan få summet seg til å få saken ut av verden.

Spiser statsadvokat Dorenfeldt desserten før hovedretten?

Harsem har tilbakekaldt sin beskyldning mot dommerne Thor Breien og Henry Østlie for i sine domspremisser å ha fremført den rene usannhet og brutt sin dommered . .

Det har i skrivende stund lørdag 8. mars vært fem bevegede dager i Eidsivating lagmannsrett. Statsadvokaten har i åpningen inkassert noen gevinst. Den vil sikkert ikke gå ham til hodet. Det er langt fram! Som grunnlag for sine beskyldninger mot de to navngitte dommere, har Harsem anført sin egen dom. Han har søkt å godtgjøre 21 punkter i dommen, som han mener er uriktige, eller ikke sanne og derfor u-sanne. Han mener dermed å si at domsgrunnene på angitte steder strider med fakta. I det utsagn som påtalemyndigheten har slått ned på, har han nevnt dommerne Thor Breien og Henry Østlie, men ikke tatt med den tredje juridiske dommer, Per Tønseth, som hadde tiltrådt dommen over Harsem. Lagmann Thor Breien bebreidet Harsem at han ikke hadde opplyst, da han skrev om dommerne, at det var sin egen dom han siktet til. Breien mente visstnok at dette viile ha berøvet Harsems påstand meget av dens etter dommerens mening ærekrenkende karakter..?

Harsems dom ble kjørt omigjen i langsom kino, og begge parter scoret points! Harsem hevdet at han etter besste erkebiskoppelige mønster hadde avfattet skriftstykker med dobbelt bunn, hver gang statsadvokaten kastet ham slike i ansiktet, bl. a. et brev til redaktør Tranmæl i 1937, som ble avsluttet med «partihilsen»..

Vitneførselen om dommerbeskyldningen ble avsluttet med at tiltalte tok den tilbake.

Det var å forutse at justisofrenes harme og forakt overfor den behandling og forsøk på kriminalisering som mange av dem på mer eller mindre sviktende grunnlag er blitt gjort til gjenstand for —, måtte få utløp i utfall av denne art. De norske dommeres egen lærer, Norges største jurist og lovkyndige i nyere tid — JON SKEIE — har brutt staven over landssvikanordningene og alt deres vesen, og betegnet krigsanordningene som rettsugyldige. Han mente, at medlemskap ikke rammedes av § 86, naturligvis —.

Dommerne kjente Skeies oppfatnnig. De kjenner Haagerkonvensjonens bestemmelser for krig og okkupasjon m. v. De kjenner kapitulasjonsavtalen, og en rekke avgjørende erklæringer bl. a. dav. regjeringsadvokat Kristen Johannessens 2 redegjørelser av 27. mai og 14. juni 1940 til Norges Industriforbund. Direktør

— *Forts. side 3.* —

Lom heradstyre minnes Knut Hamsun

Da møtet i Lom heradstyre d. 27. februar var opna heldt ordførar Paal Aukrust denne minnetala over Knut Hamsun:

Knut Hamsun, den store sambygdingen vår, døyde paa Nørholmen den 19 februar 92 aar gamall. Og naar denne dødsbodskapen siden har vorte spreidd ut over verda, har ogso Lomsbygda vorte nemnd og kjend vidt umkring. .. . . .

Knut Hamsun var født paa garden Garmostrædet i Lom den 4 august 1859 og dette er ein dato som aldri vil bli gløymd i vaar bygds historie. Han var av ei gamall god Lomslekt og hadde soleis djupe røter i jorda, skogen og den ville naturen her i denne fjellbygda noko som gav seg sterkt utslag i diktinga hans seinare. Han tok ut i ung alder for å få utløysing for sine veldige evner og krefter, og da han kom attende, kom han som eit uver, som ein upprørar og som ei aapenbaring inn i verdenslitteraturen. Sjølvsagt møtte han ein voldsom og bitter motstand, — men likevel er det vel faa som har vorte slik hyida og elska som han. Bøkerne hans vart oversatte paa alle kultursprok, han fekk millionar av beundrarar ut over heile kloden, og naadde den største heider og ære som ein diktar kan faa. ..

For det ofisielle Norge har Knut Hamsun no ein del aar vore ein død mann. Men naar dei fleste av hans samtidige landsmenn er gløymde da vil navnet hans lysa og straala ut over verda fram gjenom tiderne. .. ..

Lom vil takka den største sambygdingen sin, og vi vil signa og verna um minnet hans.

Takk til Bunkholt

Lena-møtet.

Jeg hilser og takker deg herr Hans Rognerud for dine uttalelser på møtet ref. i «8. Mai». Som den uredde, rakryggede, hederlige og framsynte mann du alltid har vært, og etterkrigstihar sikkert gjort deg enda sterkere på disse felt, skylder vi deg all takk. Måtte alle som en, som er rammet av «rettsoppgjøret — både direkte og indirekte — merke seg dine ord og følge den linje du der oppstaket. For den som kjenner deg vet at det ikke er noen oppstyltet linje du har angitt, men en linje som sikkert til slutt vil bli vår og våres etter kommeres redning. En kommer ikke ut av uføret ved å smyge og smiske seg fram med hyklernes gjeng.

Russisk tronpretendent krever krig mot sovjet

BERLIN (viaBonn): Priv. til «8. Mai»

Den russiske tronpretendent, storfyrst VLADIMIR Kyrillovitsj har rettet en appell til den vestlige verden om å styrte kommuniststyret i Russland ved hjelp av vepnet makt.

Han sa at millioner av landflyktige fra Russland og fra Sovjets vasallstater vil slutte seg til de vestlige armeer. Vestmaktene har i over 30 år oversett mitt folks fortvilte stilling under den kommunistiske undertrykkelse, sa storfyrsten. Vestens statsmenn trøkket for kort tid siden

Front-kjemperne

Var det i 1939 at Russland og Tyskland overfalt Polen og delte landet mellom seg, og var det russerne som senere myrdet det polske offiserskorps i Katynskogen?

Var det den 30. november 1939 at Russland overfalt Finnland, og at den norske, svenske og danske regjering oppfordret sine borgere til av all evne å støtte Finnland i kampen mot angriperen, og at Norge søkte å verve en stor frivillig kontingent nordmenn til den finske arme?

Var det ved hjelp av store leveranser av krigsviktige varer fra øst at Tyskland ble brakt i stand til å underlegge seg Vest-Europa i 1940?

Dersom ovenstående tre spørsmål kan besvares ped ja er det så en kjensgjerning at etter den 10. juni da krigshandlingene mellom Norge og Tyskland ble innstillt,

nen har vært ført med Norges Bondelag. Han understreket, at det ikke var hensikten å bekjempe de eksisterende bondelag, men også vi, som representerer et annet bondesyn —, må ha noe å støtte oss til. Vi må søke å finne en fri form, slik at vi har noen å samråde oss med. Noen beslutning skal ikke fattes idag. sa han, men spørsmålet må utredes til senere behandling.

Møtelederen Anders Hafskjold ga sin tilslutning til dette, og uttalte, at hvis møtet mener at arbeidet skal fortsette, må vi få menn fra alle fylker til å samråde oss med.

En rekke talere ga sin tilslutning til denne tanke.

..De tre menn som har gått i spissen i disse vanskelige år må få forsterkninger.

Spørsmålet er:

1. **HVOR STÅR VI I DAG ?**
2. **ØNSKER VI Å BYGGE OPP VÅR EGEN ORGANISASJON ?**

Disse spørsmål må besvares,

Stormvarsler i Sørøst-Asia

AMSTERDAM: Privat til «8. Mai».

I 'a har reist estemte krav om å overta den hele og fulle suverenitet over Ny Guinea, som i dag ennå er under nederlandsk herredømme. En indonesisk delegasjon har ført langvarige forhandlinger med den nederlandske regjering i Haag, men disse forhandlinger er kommet inn i en blindgate og ansees for å være strandet.

Man er bange for at indoneserne vil ta seg selv tilrette på Ny Guinea, hvilket vil slippe løs en ny storm over Sørøst-Asia, hvor situasjonen allerede er komplisert nok i forveien ved den kommunistiske geriljevirksomhet i Burma, i Malakka og på Filippinene og kommunistenes heldige krigføring mot franskmennene i Indo-China.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Takk til Bunkholt

«Eit motigt mannfolk»

Olaf Kaarstein skriver i «Varden» 11. 2. 52:

Eg kjenner trong til offentleg å takke deg, stortingsmann Bunkholdt, for at du var eit mannfolk — eit motigt mannfolk — i ordskiftet om lands svikoppgjeret i Stortinget. Du skal veta at det er ikkje berre «partifeller» og mogeleg NS som nærer slike tankar!

Å bryte den mur av opportune omsyn, som impliserte politikarar frå tingbolken 1936—1945 og fyrste tingbolken etter denne tida har, er verkeleg eit karsstykke. Og fåe er det av dei tingmenn frå denne tida som greier å sjå høgare enn sitt eige prestisjemål.

Så lenge folket i val let seg narre av smålegdomen og setter slike til å styre og stelle i landet skal me heller ikkje vente det betre. Dette er ikkje sagt med tanke på noko sers politisk parti. Det gjeld menn frå alle parti, kanskje ikkje minst dei som sjølve lest vera kulturens vaktarar.

Den delen av det norske folket som reknar at Norges Grunnlov er den høgste lov i landet, må nok sjå seg om etter kvinnor og menn til nasjonalforsamlingen som har større vyrdnad for den loven og den ånd den er skapt i, enn desse prestisjejegarane har vist og viser. Når smålegdomen er slik at dei ikkje har mot og meinskap til å vedkjenna seg misstak, som dei sjølve er klår over, kan det med godom ikkje vera meir enn ei meining: desse lyt iminsto få ferie på uviss tid til dei har lært folke(styre)skikk.

Ja, eg takkar deg for at du braut dette jarnteppet, Bunkholt! Du er i pakt med framtidi, sanninga og fridomen. Alt som ikkje er i pakt med dette kjem nok for dagen, ver trygg! — Og då fell prestisjerosune av.

Olav Kaarstein.

«Träumerei» av Schuman.

angitt, men en linje som sikkert til slutt vil bli vår og våres etter kommeres redning. En kommer ikke ut av uføret ved å smyge og smiske seg fram med hyklernes gjeng.

hilsen
Gammel kjenning.

Det ventes nye sovjetrussiske forslag til vesten

PARIS: Privat til «8. Mai».

Etter hva Deres korrespondent erfarer venter man i det franske utenriksdepartement at sovjetreringen i den nærmeste fremtid vil fremkomme med «et dramatisk forslag» til en ny firemaktskonferanse angående Tysklandsproblemet. — Det har vært antydet gjennom underhåndskanaler at Kreml ønsker denne konferanse for endelig en gang å få løst problemet med Tysklands samling. Russerne skal være tilbøyelige til å strekke seg overordentlig langt for å hindre Vest-Tysklands gjenopprustning, ja det sies at de ennog skal være villig til å gå med på et fritt demokratisk Tyskland. under forutsetning av at dette Tyskland er nøytralt og uvepnet.

I denne forbindelse har det vakt en viss oppsikt i Paris at den amerikanske overkommissær i Tyskland, Mc Cloy, har avlagt besøk i Berlin for å overvære den russiske overkommissær general Tsjuikows firemaktsmottakelse. I Berlin erklærte McCloy: «Hvis sovjetrusserne fremsetter forslag som ikke er til skade for Vestens sikkerhet og som hviler på et ærlig demokratisk grunnlag, vil USA gjøre sin innflytelse gjeldende for å hjelpe til med å gjenreise Tysklands samling. Foreløbig har man ikke kunnet registrere noen endring i russernes politikk, og man kan ikke ta dem alvorlig før de foreslår en løsning som ikke strider mot Vestens sikkerhet».

Storstilet kommunist-aksjon i Vest-Europa

BONN: Privat til «8. Mai».

Etter hva Det Tyske Industriinstitutt i Køln meddeler har ledende vesteuropeiske kommunister vært samlet til et hemmelig møte i Halle hvor de har utarbeidet omfattende planer for ulovlige streiker og sabotasjehandlinger innen skipsfart og bergverksdrift over hele Vest-Europa. Hensikten med kommunistenes forestående aksjon er å lamme de vesteuropeiske staters beredskapsplaner.

Deres korrespondent har forsøkt å bringe på det rene om det også har vært representanter for de nordiske land tilstede på møtet. Det svares at forhandlingene var hemmelige og det har ikke lykkes uten forstående å få vite deltakernes navn, men da planene gjalt Vest-Europa, skal det være overveiende sannsynlig at også Norge og Danmark har vært behandlet.

Som vil takka den største sambygdingen sin, og vi vil signa og verna um minnet hans.

Forsterkninger til amerikanske baser i Europa

WASHINGTON: Privat til «8. Mai».

Den amerikanske forsvarsminister Robert Lovett har meddelt at USA har til hensikt å sende betydelige forsterkninger til sine luftbaser i Europa i løpet av året. Det vil først og fremst bli sendt flere fly til Frankrike og England. Hva landstridskrefter angår har amerikanerne i dag fem divisjoner i Europa og vil foreløbig ikke sende flere.

Byggingen av de amerikanske flybaser i Marokko har fremklat en storm i den amerikanske kongress. Formannen for en undersøkelseskommisjon som er nedsatt av Representantenes Hus, Hardy, har meddelt en undersøkelseskommisjon i senatet at han satt inne med bevis for at det sløst bort mellom 25 og 50 millioner dollars i forbindelse med planene for bygging av flybaser i Nord-Afrika. Vitner har med sine egne øyne sett at materiell for 2 millioner dollars er blitt stjålet under lossing i nordafrikanske havner. Et annet vitne har opplyst at de amerikanske flybaser i Nord-Afrika vil komme på minst 420 millioner dollars i stedet for de 300 millioner som er bevilget til formålet. Dessuten vil det kreves 2—3 år til utbyggingen, ikke seks måneder som forutsett.

Endelig har et vitne antydet at de franske myndigheter i Nord-Afrika ikke interesserer seg for amerikanernes nærvær i landet.

stater vil slutte seg til de vestlige armeer. Vestmaktene har i over 30 år oversett mitt folks fortvilte stilling under den kommunistiske undertrykkelse, sa storfyrsten. Vestens statsmenn trykket for kort tid siden Stalins blodbesudlede hånd, men idag retter de anklager mot Sovjet. Hadde vestmaktene tilintetgjort kommunismen i tide, ville man aldri ha fått noen tredje verdenskrig.

Den 34 år gamle storfyrsts appell er offentliggjort av en uavhengig avis i Vest-Berlin, Der Tagesspiegel. Storfyrsten har levet i landflyktighet nesten hele sitt liv. Han har fått sin utdannelse i Frankrike og England. I de senere år har han hatt sin residens i Madrid. Han er gift med en amerikansk dame.

1940?

Dersom ovenstående tre spørsmål kan besvares ped ja er det så en kjensgjerning at etter den 10. juni da krigshandlingene mellom Norge og Tyskland ble innstillt, hadde norske frivillige like stor rett og plikt til å kjempe mot russerne som da de ble oppfordret til det av den norske regjering året i forveien? I motsatt fall: Hadde Londonregjeringen i mellomtiden oppnådd å bli anerkjent av Moskva? og fra hvilket tidspunkt under krigen foreligger det en norsk-russisk militæravtale?

Når ble i tilfelle en sådan kunngjort for det norske folk?

Vaklet den finske fron fra et tidlig tidspunkt, og ble Finnland av den grunn tvunget til å slutte separatfred med Russland i 1944, og var Den røde arme i dette tidsrom på grunn av sin overveldende overmakt en like så stor fare for Norge som for Baltikum og Balkan?

Hvorfor evakuerte tyskerne befolkningen, ødela kommunikasjonene og brente alle hus i Nord-Norge på sin tilbaketrekning derfra? Var det for å utelukke at russerne fulgte etter og besatte landet helt til Trondheim, og har russerne levert tilbake andre områder som de besatte under krigen? eller er det ovennevnte situasjon som reddet Nord-Norge fra å komme bak jerntepnet?

De tre Borgerdådmedaljer

NYGAARDSVOLD, PAAL BERG SVEN ARNTZEN. Dette er de menn, som ved siden av KONGEN selv, nå bærer landets høyeste utmerkelse. Disse tre skal stå som eksempler for norsk ungdom, på den største innsats for land og folk. Nygaardsvold fikk den istedet for Riksrett, de to andre, vel rent symbolsk, for å ha knekket rettsstaten.

Når skal folket våkne? Dette er en forhånelse av de titusener av dømte. Den aller groveste forhånelse.

Ved siden av dette røper det en mentalitet, som varsler ille for det norske folk. Man tror nå å sitte så fast i sessen, at man kan foreta seg hva som helst. Det kan man i dag også, men erfaringsmessig reiser folket seg, når trykket blir stort nok. Det kan man lese seg til i historiebøkene.

Stanken av tidsperioden 1940—52 kan ikke fjernes ved å parfymere den med utmerkelser. Er det ikke slik at ordensregnet er et tegn på dalende posisjon? Fasaden pyntes opp mens det som er under vesten råtner.

H. F. K.

Russerne skyter inn sine V-bomber mot Skandinavia

Flyktninger fra øst har gitt alarmerende opplysninger om russernes eksperimenter med V-våpen på Østersjøkysten i den senere tid. Disse opplysninger skal være blitt kontrollert av vestmaktenes etterrettningsvesen og vinner tiltro selv om de lyder paradoksale. Opplysningenes kjernepunkt går ganske enkelt ut på at russerne fra sine V-våpenbaser ved Kolberg og ved Penemünde skyter seg inn på industriområdet i Ruhr — men V-bombene havner i innsjøen Tihu på Øsel samt i et triangelformet område på Dagø. Triangelets punkter er Kar, sjøen Järise og Haeskaa.

Avstanden fra basområdet ved Kolberg til Essen er nøyaktig like lang. De nå pågående bombardementer av den fredelige innsjøen på Øsel og mot Dagø-triangelet gir en betydelig kontroll av V-bombenes presisjonsegenskaper, likesom man skaffer seg kjenskap til vindens og andre meteorologiske forholds innvirkning på våpenet.

Presisjonen er under de siste måneders intense skytning blitt bedre og bedre. Nye V-bomber med nye kombinasjoner av ammunisjon er også i den siste tid satt inn.

Det antas at russerne i tilfelle en åpen konflikt øst-vest, bare behøver å sette inn endel kraftige V-bombardement av Ruhrområdet for helt å kunne ødelegge den vestallierte våpenindustri i dette meget viktige område.

To av de nye V-typene «Wasserfall» og «Sænger som brukes ved beskytning av Øsel er en arv fra Hitlers V-våpensmie i Penemünde, som nå pånytt er satt i stand av russerne etter den storstilte demontering i 1946.

Nye V-baser mot Skandinavia.

Penemünde er atter blitt V-våpenproduksjonens sentrum, men utskytningsbasene finnes på mange forskjellige områder i Østsonen og Tsjekkoslovakia.

På Østersjøkysten merker en stadig V-bombebaser ved Rüsterort og Mohn, på Rügen, Kurisches Haff og Frisches Haff samt på Østels sydvestkyst. Den siste er en av de baser, som har Skandinavia som målområde. En V-bas er også nylig blitt anlagt på Dagø.

Det er også gjort store fremskritt ved utbyggingen av fly og flåtebaser langs østersjøkysten. Det gigantiske flåtebyggeprogram er dog blitt noe forsinket på grunn av råstoffmangel. Den russiske Østersjø-flåte omfatter for tiden 1 slagskip, 1 hangarskip, 10 kryssere, 22 jagere, 190 torpedobåter 280 u-båter samt et par hundrede minefartøy og invasjonsbåter. Under bygging er 2 slagskip, 1 krysser, 50 torpedobåter og minst 200 u-båter.

De viktigste sovjetrussiske flybaser er ved Wismar og Stralsund, på Rügen, Herrenhagen, Stolp, Gdynia, Danzig, Königsberg, Memel, Libau, Pærna, Hapsal samt Øsel og Dagø.

I forrige uke ble meldt at russerne har begynt å skyte inn sine V-bomber mot Ruhrområdet.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

8. MAI

Redaktør Arvid B. Arntzen
Forretningsfører Per Kvendbø
Utgitt av interessentskapet 8. Mai

La oss få et ja eller et nei!

Alt flyter. Grunnloven er ikke lenger den borgerlige bibel til rettledning for alle, og overenskomster som høytidelig er inngått, fortolkes og likefrem gjemmes og glemmes. Slik er det gått med kapitulasjonsdokumentet av 9. 6. 40 og slik er det med Haagerkonvensjonen. Det er brysomme dokumenter, så lenge man vil hevde at Norge er en rettsstat.

Under Stortingets behandling av «Midlertidig lov om serlege rådgjerder under krig m.v.», den såkalte beredskapslov, i desember 1950 etterlyste MOSEID Haagerkonvensjonen. Han sa: «Jeg har tidligere i sommer henvendt meg til justisministeren med anmodning om at vi måtte få en fyldig og klar og så omfattende utredning som mulig om folkerettens bestemmelser, om Haagerkonvensjonen og hvilke forpliktelser og rettigheter vi der her. Disse lover er jo fremlagt med muligheten av krig for øye, og da er det de internasjonale lover som raker opp over de nasjonale etter gammel tolkning, men under denne utvikling under og etter krigen har vi opplevet at det på dette område er blitt det rene kaos. Det er i dag igen som vet hva folkerett er. Nå, det var kanskje litt drøyt sagt, men det er iallfall få som vet det. Det er mange slags tolkninger, og det er spørsmål hvem som har den rette. Jeg vil for min del anse det for helt nødvendig for bedømmelsen av disse saker å ha en riktig vurdering av folkerettens og Haagkonvensjonens bestemmelser.»

Senere i debatten sa MOSEID: «Jeg vil påny beklage at det tross henvendelser til justisministeren og en rekke av komteens medlemmer om å få klarlagt de spørsmål som jeg nevnte i mitt innlegg før, ikke har kommet noe svar, og det er såvidt jeg ser ikke gjort noe for å klarlegge de spørsmål».

Etter disse to utvetydige utfordringer måtte tilslutt — dagen etter — justisnemndas formann, RAMNDAL, svare, og vi gjengir det stenografiske referat: «Det er kanskje best å taka til med eit spørsmål som representanten Moseid gjorde til justisministeren og til formannen i justisnemnda i går kveld nett før han slutta foredraget sitt. Han spurde om det ikkje var tanken å få utgreitt den folkerettslege sida ved desse spørsmåla. Eg kan ikkje svara på dette anna som formann i justisnemnda, og eg vil då seia at med det arbeidet som justisnemnda her har hatt føre seg og med den tida ein har hatt, var det ikkje råd på nokon måte å få ei slik utgreiing. — Skulle ei slik utgreiing ha vorti fullt forsvarleg, måtte vi hatt spørsmåla utgreidde både frå norske og frå utenlandske sakkundige. På mange måtar var det heller ikkje aktuelt for justisnemnda i dette høvet å ha noko utgreiing på brei bassis kring dei reint folkerettslege spørsmåla som kan reise seg i samband med drøftingane av dette lovverket. Einskilde greiner har ein fått greitt ut ved norske sakkunnige. Sjølvsagt vil eg ikkje ha noko imot at ei slik utgreiing vert gjeven, til dømes til den nye handsaminga av saka om fire år, eller elles når det måtte verta aktuelt, men det er ikkje justisnemnda si sak og justisnemnda kjem ikkje til å taka initiativet her. Det får ånten kom frå justisdepartementet eller frå andre interesserte. Justisnemnda har ikkje noko høve til å krevja ei slik utgreiing om det ikkje skjer i samanheng med ei sak der det kan vera aktuelt, og skal ei slik utgreiing gjerast, må det verta gjort i god tid.»

MOSEID repliserte til dette: «.... Så er det et uttrykk som er brukt her i flere tilfelle: den som «deltar på utilbørlig måte». Som vi vet fra rettsoppgjøret har dette uttrykket vært svært flytende og er det fremdeles. I den første tid var praktisk talt alt utilbørlig, og det førte til mange uriktige og ganske strenge dommer. I den senere tid har jeg med glede sett at domstolene mer og mer

P. S.

Forsinket olympiabrevkort

De olympiske vinterleker er endt, og Oslos befolkning trekker et lettelsens sukk etter alle sinnsbevegelsene. Nasjonalisme er jo et ord som får alle gode demokrater til å rynke på nesen, men i de ti berømmelige dager har den mest rendyrkede nasjonalisme, for ikke å si chauvinisme sittet i høgsetet så vel i pressen som i radio. Avisene hadde funnet fram sine største og feteste bokstaver som tjalt det å la Mars-beboerne lese dem i kikkerten, og radioreporternes orgastiske hvin og gisp der de ledsaget de norske deltakere i innspurten, fikk forbruket av hjertepiller og valerianadråpernes til å stige faretruende. — Flere ganger daglig har vi fått banket inn i hodet at vi opplevde verdens historiens største, flotteste og best arrangerte olympiade og at den heller ikke i verdens kommende historie vil le finne sin like. Selv Norges storavis våknet så voldsomt opp av ståheien at dens skrivekarle og fotografer til og med fløy rundt i luften på sin jakt etter olympisk gull og siden har vi to gange daglig i tekst og annonser fått inn med skjeer hvor ganske aldeles kolossalt flink avisen var i de ti dager. Vi får håpe det ble meget gull av det, — medaljer er man ikke fullt så interessert i der i gården.

*

Skal man tro avisene, er det gamle mindreverdighetskompleks overfor svenskene, takket være det dundrende svenske nederlag, erstattet av storhetsvanvidd. Dagbladet har kunnet berette om en pent antrukket eldre herre som tok oppstilling på Majorstuen stasjon og spurte hver svenske som kom ut av Holmenkoltrikken, om hvorledes det var gått med Mora-Nisse. Den elskelige herre, som sikkert skulle gjøre opp for utallige «svenske-pakker» i hine hårde dager, sto der til langt på kveld, til det ikke var flere svensker igjen i terrenget. Og fra ishockey-kampen mellom tyskerne og svenskene fortelles det at de norske tilskuerne hejet av sine lungers fulle kraft til de tyske spillere, mens de overfor de svenske iakttok en isnende taushet.

Det norske sportspublikum viste forøvrig en bemerkelsesverdig holdning overfor de tyske deltakere, — til tross for storavisenes ustanselige tendensiøse og sjikanøse forhåndsskriverier. Det viser seg altså at P. Chr. A., Sinding-Larsen, Birger Andersen og hva de heter, har hatt liten føling med hva det store publikum tenker og føler. Det er noe vi ofte har merket og omtalt, men denne gang tør forholdene ha vært så tydelige at selv de nevnte herrer må ha oppdaget det — og ha forstått at deres hetz-propaganda er omsonst.

*

Apropos chauvinisme skriver bladet «Unge høire» i sitt nr. 7:

«Det er nå for øvrig også et stort spørsmål dette med den olympiske idé som fredsfaktor. Det snakkes gjerne litt om den side av saken ved spesielle anledninger — både ved festbord og i høytidere. Men siden de olympiske leker ble gjenoppstått i moderne form har det sannelig vært smått bevendt med freden her i verdensplasser, sportsplasser osv. på Frognerterrenget. Men det er jo bare beregnet på ganske alminnelige skattetydere.

Men byens befolkning kan ta olympia-«underskuddet» med ro. P. Chr. A. har regnet ut at hver norsk gullmedalje kan verdsettes til 3 millioner kroner.

*

Apropos P. Chr. A. — eller olympiaden personlig som Dagbladet kalte ham — har han ved siden av sine olympiske ryggøvelser også tenkt på lesernes lattermuskler. Noen dager før lekene skrev han i en av sine ledere om «olympiatispene». Under den lovende titel «Blandet konfekt». Nå er jo ikke tisper noe så sensasjonelt i et utpreget kennel-organ, men allikevel steilet man litt. Var det de ti berømte olympiapiker som utgjorde en bestanddel av konfekten? Det viste seg at det hele var en trykkfeil for tipsene. Selv prentesvarten er altså blitt hundegal i Akersgata!

Konfekt er intimt forbundet med teaterkunst. Og jo mere blandet desto mere spennende. Nyhetsredaktør P. Chr. A. beordret derfor sportsredaktør P. Chr. A. til å anmelde National teatrets olympiske festforestilling. — Resultatet ble meget fornøyelig. Per Aabel sie. å le enda, og byens musikere humrer. For riktig å understreke anmelderens suksess opplyste bladet dagen derpå at det nok ikke hadde vært Filharmoniske orkester under Odd Grüner-Hegge som hadde spilt, men Nationalteatrets eget orkester under sin dirigent Nordløff-Knudsen. Det hadde også hersket divergerende oppfatning mellom anmelder og dirigent om hvilke musikkstykker orkestret hadde spilt.... Og rekkefølgen av dem.

Begynnelsen er som man vil forstå, meget lovende, og både skuespillere og musikere venter nå spent på den videre utvikling. Med teaterkritikeren som anmelder i Jordal Amfi og fotballreferenten i Nationals orkester på neste Ibsen-premiere.

*

Nedenstående spissord gjengis i utenlandsk presse, men er øyensynlig unngått Oslo-avisenes oppmerksomhet: Da ishockey-kampen mellom U. S. A. og Tsjekkoslovakia var endt, gikk den tsjekkiske kaptein Dubnich hen til det amerikanske lags kaptein og rakte fram hånden for å takke for en god kamp. Amerikaneren holdt dog hendene i siden og svarte:

— Deg tar jeg ikke i hånden!

— Blås i det, da, svarte tsjekkeren og snudde seg og gikk.

*

I sentret for hele verdens oppmerksomhet måtte det selvsagt også drives «sosietetsreportasje». Fra Oslo kommunes «farvel-cocktail» i Rådhuset har Aftenpostens påpasselige sosietetsløvinne festet følgende lille idylliske bilde til verdenshistoriens blade: «I ly av en av Per Palle Storms bronsestatuer ses redaktør P. Chr. Andersen i munter tête-à-tête med gullpiken Jeanette Altwegg som for anledningen har lagt ballerinaskjørtet igjen hjemme og opptrer i strekkbukser.»

Tidene forandrer! I norske dager

som en verdig pendant til grensemonumentet. Pussig er det å høre at journalistene måtte utstyres med en «guide», — var man på norsk side redd for å slippe dem løs på egen hånd og for at de skulle bli forbauset over å finne at ikke alt stemte overens med greuel-meldingene fra London? Måtte de «prepareres» på forhånd? Reys lille avsløring åpner interessante perspektiver og gir kanskje forklaringen på mange besynderlige meldinger i de dager.

Men tilbake til teltedåden. Her har Rey i snart sju lange år bjeffet på filmprodusentene for deres fantasiløse og ubehjelpelige manuskripter, mens han selv har sittet på alle tiders stoff. For et sujett: Rey på ferd gjennom den stille sommernatt kveilet opp under en presenning på en svensk dressin. Og med en svensk jernbanemann til å trampe takten til alle tiders boggi-voggi-sang — — —

Det skal bli interessant å se hvilken filmsjef som kommer først til møllen. Kanskje hr. Tarum? Han og Rey har jo operert sammen før..

Oslo i februar.

ASTRI.

Hamsun Gabriel Langfeldt

C. J. Hambro har i sin utmerkede orientering i Knut Hamsuns liv og diktning «Morgenbladet» for 20. og 21. ds. henledet oppmerksomheten på den nå glemte skjematenker Gabriell Langfeldt.

Jeg henleder interessertes oppmerksomhet på Sivert Aarflots anmeldelse av «På igjengrodde Stier» «Aftenposten» nr. 447 for 28. september 49.

Gabriell Langfeldt såkaldte tilsvar foreligger i kronikk (Crottique scandaleuse) Aftenposten 465 8. oktober 1949 under den selvavslørende titel: Varig svekkede sjelsevner.

Vi og presteskapet

Vi kjenner til de fleste presters opptreden i etterkrigsårene. Fra de mange prekestoler. utover landet gikk forhånelsens og fordømmelsens banstråler over oss. Her var sannelig ikke meget igjen av bergprekenens moralske linjer, av frelserens forsonende ord. Menneskelighet,, godhet, kjærlighet, forsonlighet og rettskaffenhet — de visste ikke hva det var. De sådde hat, de sådde ondskap, de sådde ufred. De holdt ikke mål. De var sannelig ikke godviljens menn, nei så sannelig om de var. De var noe ganske annet.

Fra min barndom og utover i voksen alder hadde jeg adskillig respekt for prester. Kanskje det var endel medfødt respekt. I moden alder vil jeg kreve noe av presten for å vise ham respekt. Jeg vil at prestens ord, prestens forkynnelse skal rime, ikke skal komme på tvers av den måten han lever livet selv. Presten kr

«Han druknet i et hav av sau»

Tillat meg å sende Dem noen ord i anledning pygmeenes dans om Knut Hamsuns båre.

Selvfølgelig har også Bergenspressen måttet gi sitt besyv med i laget. Således har «Morgenavisen» en leder med titel «Hamsuns tragedie» og «Bergens Tidende» en artikkel av en lærer Beyer: «Ved etterretningen om Knut Hamsuns død».

Redaktør Lauhn skal jeg forbigå i stillhet, men av herr Beyers artikkel vil jeg gjerne få lov å sitere:

«Det er vemodig å tenke på at dersom Hamsun ikke hadde nådd en høyere alder enn Ibsen og Bjørnson, som jo begge ble gamle, så ville flaggene ha hengt på halv stang over hele landet i dag».

Videre:

«Norsk åndsliv har ikke råd til å avskrive hans diktning på grunn av villfarelsene i hans alderdom».

«Når han tier, blir det tyst». — Slik skrev Hamsun engang om den dikteren han beundret mest av alle.

Om Hamsun selv har det vært tyst lenge før han tidde. (?) Om ham ligger det nærmere å sitere de vemodige ord av den gamle Peer Gynt: «Jeg var redd jeg var død lenge før enn jeg døde».

Er det ikke som om man føler hvor dan artikkelforfatteren smatter av vellyst over kor søkkandes go' han é te å få sagt det? Men når han først skal sitere Ibsen, hvorfor da ikke ta med det der om at hver storhet skal styrtes og stenes?

Dog, hvorfor gå over bekken etter vann? Hvorfor ikke si med Hamsun om Hamsun: Han druknet i et hav av sau?

Okkupasjonsmorderne

Er det en kjensgjerning at i siste halvdel av okkupasjonsperioden hadde Tyskland allerede tapt krigen og at det derfor bare var et tidsspørsmål når freden måtte komme?

Var det ikke nettopp i dette tidsrom at mange unge nordmenn gikk i dekning og begynte å utføre sabotasje mot fabrikker og kommunikasjoner?

Gikk ikke disse sabotasjehandlinger vesentlig ut over sivilbefolkningen?

Hvem var det som i den situasjon ga ordre til å «likvidere» NS-folk og andre?

Var de klar over at tyskerne som represalier ville la en masse uskyldige norske borgere skyte?

Skulle det ikke synes nødvendig å granske de som utførte likvidasjonene og sabotasjehandlingene, og deres beveggrunner?

Hvilken politisk fortid hadde disse menn og hvilken stilling inntok de til forsvaret før krigen? — Kan en norsk borger som privat og offentlig i mange år har preket fedrelandsfortapelse og sovjettilbedelse påberope sig

MOSEID repliserte til dette: «.... Så er det et uttrykk som er brukt her i flere tilfelle: den som «deltar på utilbørlig måte». Som vi vet fra rettsoppgjørene har dette uttrykket vært svært flytende og er det fremdeles. I den første tid var praktisk talt a l t utilbørlig, og det førte til mange uriktige og ganske strenge dommer. I den senere tid har jeg med glede sett at domstolene mer og mer er kommet opp til det nivå som vi hadde tidligere, sådan at det ikke blir gått så strngt fram, kan jeg gjerne si, som det ble gjort i den første tid. Jeg mener at det uttrykket som vi har i lovteksten, «Retts stridig», er et meget mer presist og riktig uttrykk. Den grunn som veier kanskje mest for meg, er at folkerett og Haagerkonvensjo er avgjørende for bedømmelsen av dette, og så lenge hele dette problem er helt på det uvisse og man ingenting vet om hvordan det tolkes, er det nokså lettsindig etter min mening å vedta lovregler med ord som «utilbørlig» osv.»

Her står vi i dag, og så vidt vi vet, er man ikke kommet et skritt lenger. Men er det ikke nå på tide, at vi får en uttømmende utredning av de sakkyndige og en utvetydig beslutning av Stortinget? Folket har krav på et j a eller et n e i på spørsmålet: Er Haagkonvensjonen av 1907 gyldig og går den i gitt tilfelle foran norsk lov? Et ja åpner perspektiver for de fleste «landssvikere». Et nei må få konsekvenser internasjonalt.

England og retten

Jeg er ikke så særlig inne på inter nasjonal rett. Men jeg festet meg likevel ved domsavsigelsen over fiskerigrensetvisten Norge - England ved Haagdomstolen. Samtlige dommere unntatt 2 avga sitt votum i favør av Norge. De 2 som stemte mot Norge og i engelsk favør, det var nett opp Englands representant og representanten for det engelske dominion Canada

Med det helt overvelende flertall for en dom i norsk favør, må en regne med at saken var temmelig opplagt. Likevel går England og dets drabant Canada hen og stemmer blankt mot det store flertall. Jeg må si, at denne engelske stemmegivning gjorde et pinlig inntrykk på meg. — Den slags handlemåte kan neppe høre inn under the noble art. Er det slik gamle England håndhever retten.

R.

Olympisk virksomhet

Den norske olympiakomite har bestemt at den tyske nasjonalsang heretter ikke skal være «Deutschland, Deutschland über alles», men en hymne fra Beethovens 9. symfoni. Det må i sannhet sies å være en sang uten ord. Siden Olympiakomiteen nå

«Det er nå for øvrig også et stort spørsmål dette med den olympiske idé som fredsfaktor. Det snakkes gjerne litt om den side av saken ved spesielle anledninger — både ved festbord og i høytidelere. Men siden de olympiske leker ble gjenopptatt i moderne form har det sannelig vært smått bevendt med freden her i verden! En Olympiade er en gigantisk og herlig idrettsfest, men mon den ikke kaller mer på chauvismen enn på fellestanken?

*

Og så var det den ideelle tanke om amatørskap! — Nei. nå blir visst en gammel sportsjournalist litt for grov, men jeg kan ikke dy meg å uttrykke min tvil over det amatørskap som bl. a. har sin eksponent i Dick Button from USA som betaler sin tre ner 1000 (!) kroner dagen for å lære å slå piruetter på isen.»

*

Vinterlekene har kostet Oslos skatteborgere 10—12 millioner kroner i «olympiaskatt». De samlede utgifter til lekene beløper seg til 15—16 millioner som Oslo kommune har måttet punge ut med. Inntektene beregnes til 4—4,5 millioner. Opprinnelig bevilget Oslo 8 millioner, men senere har man stadig måtte øke summen. Den kunstige isbanen på Jordal har kostet 4 millioner (!), Holmenkollbakkens nye utformning 2 millioner, utbygningen av Bislett 1,5 million, Norefjell 1 million og Rødkleiva ½ million. Derimot har byens befolkning ikke fått det lenge planlagte og sterkt etterlengtede friluftsareal med badedammer for små og store, sol-

en gang er på farten, bør den bestemme at Norges nasjonalsang hedetter ikke skal være: Bjørnson — Ja vi elsker, men Alf Prøysen — Husmannspolka.

A. D.

sosietetsløvinne festet følgende lille idylliske bilde til verdenshistoriens blade: «I ly av en av Per Palle Storms bronsestatuer ses redaktør P. Chr. Andersen i munter tête-à-tête med gullpiken Jeanette Altwegg som for anledningen har lagt ballerinaskjørtet igjen hjemme og opptrer i strekkbukser.»

Tidene forandres! I gamle dager gikk man med Jeanette i den grønne skov. Nå søker man ly bak en bronsestatue. I sin gullfeber.

*

På fallrepet har olympiaden også skjenket oss en ny HELT, — eller rettere sagt, han har selv løftet skjep pen av lyset. Olympiapostens siste nummer ble på grunn av den norske søndagslovgivning trykt i Karlstad, og blant det personale som ble sendt til Sverige for å gjøre istand numret, var også A-gatas Åsgårds-Rey alias Reidar Lunde i egen to meter høye person, Norges lengste filmanmelder. Under et to-spaltet bilde som er tydelig inspirert av en viss art amerikanske filmer, kommer Rey med følgende sensasjonelle avsløring:

«Midt på natten hadde jeg et ganske merkelig møte på Charlottenberg stasjon, jeg hilste på den jernbanemann som natten mellom 7. og 8. mai «smuglet» meg over grensen for at jeg i Charlottenberg skulle møte 40 utenlandske journalister og være deres guide inn til Oslo. Han pakket meg inn i en presenning og la meg på en dressin av den typen som også våre jernbanefolk bruker når de skal kontrollere linjen. «Du åker bättre i dag», sa han, åker som en gullgutt! Og så lo han like befriende deilig som 7. mai selv».

Har man hørt på maken til heltekap! Tenk å la seg «smugle» over grensen etterat tyskerne forlengst hadde kapitulert. En minnestøtte av Rey i naturlig størrelse bør snarest mulig reises ved jernbanelinjen —

Fra min barndom og utover i voksen alder hadde jeg adskillig respekt for prester. Kanskje det var endel medfødt respekt. I moden alder vil jeg kreve noe av presten for å vise ham respekt. Jeg vil at prestens ord, prestens forkynnelse skal rime, ikke skal komme på tvers av den måten han lever livet selv. Prestens liv og prestens lære må harmonisere. Det er vanskelig, vanskelig for oss alle.

Rett skal være rett, det var også endel prester, som virkelig var prester. Som talte forsonlighetens ord, full av stor menneskelighet. Tiltross for parolene fra den øverste prelat. Vi er disse prester evig takknemlige

Nå er det jo mange preser, som trer fram og offentlig erkjenner, at det er begått urett mot oss. Bekjennelser kommer i stadig økende omfang fra landets prekestoler. Prestenes øyne begynner å åpnes. Og angeren er kommet inn i deres sinn, menneskelighet og rettskaffenhet gjør seg igjen gjeldende. For en tid siden hørte jeg sokneprest Bolling i Skogn, N. Trøndelag tale. Han ga sannelig sine embetsbrødre sviende slag. Jeg hørte det selv. Han uttalte bl. a. at det var begått megen urett og ondskap etter krigen. Og dessverre sa han, måtte han erkjenne at prestene svært ofte har gått i spissen i denne trafikken. Det var hårde ord. Men var de ikke sanne? Vi må glede oss over den sene erkjennelsen, vi håper det ikke blir bare talemåter.

Nå venter vi at prestene gjør noe for å rette på begått urett. Tusenvis av menneskeliv er ødelagt for alltid, men tusener kan ennå reddes og gis levekår pånytt. Jeg sitter nettopp og hører prestens søndagspreken, han taler om ansvar. Jeg setter dette sammen med vår sak og tenker: Føler likevel presten ansvar? Vi får se.

R.

sjonene og sabotasjehandlingene, og deres beveggrunner?

Hvilken politisk fortid hadde disse menn og hvilken stilling inntok de til forsvaret før krigen? — Kan en norsk borger som privat og offentlig i mange år har preket fedrelandsfortapelse og sovjettilbedelse påberope seg nasjonale beveggrunner?

Kan ikke okkupasjonstidens likvideringer best betegnes som mord på politiske motstandere?

Forkortet disse ugjerninger krigen med en eneste time?

Sitter noen av krigstidens likvidatører i høye stillinger innen den norske siviladministrasjon?

Hvem er det som i en gitt situasjon skal stå for de nye beredskapslover?

I sine memorier

har den franske forfatter Edmond Jaloux gravet fram denne historie, som Oscar Wilde (som selv var offer for mange pengeutpressere) yndet å fortelle: Da en rik og høyt ansett englender en kvell forlot sin klubb i St. James Street, ble han antastet av en ung lurvet mann, som hvisket til ham: Jeg kjenner Deres hemmelighet, men hvis De betaler meg 100 pund, skal jeg tie. — Den rike mann betalte og ble nå et regelmessig offer for den unge manns trusler. Så lå han og skulle dø, lot den unge mann innkalle og sa til ham med svak stemme: Nå når De ikke kan få mere ut av meg, kan De måskje si meg hva min hemmelighet var?

RETTELSE.

I vår Norums-artikkel i nr. 9 var det en trykkfeil i sisste linje. Det sto Lise HOUH. Skal være: Lise HOUM.

Utenrikskronikk

Mennene bak krigene

Vitenskapens plikt er å søke sannheten for dens egen skyld, uten alle bihensyn. Men selv i politikken vil sannheten seire tilslutt». — Disse ord av overlæge Johan Scharffenberg i boken «Norske aktstykker til okkupasjonens forhistorie» har sin gyldighet til enhver tid, og etter hvert som bruddstykker av den annen verdenskrigs historie settes sammen til et helhetsbilled, kan man bli forferdet over hvor meget ennå er skjult og hvorledes folk flest er blitt ammet opp på propaganda og fortielser, som har skapt hat og misforståelser av den største rekkevidde.

La oss bare se på forholdet mellom England og Tyskland før den annen verdenskrig. Et vennskapsforbund mellom de to land kunne ha reddet Europa fra den hjemsøkelse, som ble krigens resultat, og fra all den frykt og elendighet som fulgte og som vi ennå i dag lir under. Ved en tilnærmelse, som fant sted mellom Chamberlains regjering og Hitlerregimet var det virkelig lagt grunnvold for en britisk-tysk allianse, som ikke bare kunne ha sikret Europas posisjoner mot øst, men som også kunnet ha øket mulighetene for å bevare det britiske imperium. Den britiske Berlinambassadøren, sir Neville Henderson understreket i en meddelelse til Foreign Office 12. aug. 1938 at den av visse kretser tilsiktede krig med Hitler-Tyskland bare ville gavne verdensjødedommen og verdenskommunismen, idet man i Tyskland klart innså den fryktelige risiko ved en fortsatt skjerpelse av motsetningsforholdene mellom Vesten og Tyskland. Det ble ikke som Chamberlain håpet «fred i vår tid», men en uhyggelig innbyrdeskrig mellom de europeiske stater til fordel for den anonyme fedrelandsløse kapitalmakt, som sammen med verdensjødedommen og verdenskommunismen ble de virkelige seirherrer.

Dette er ikke bare hypoteser og det skrives ikke for å skape nytt hat og nye fordommer, men h i s t o r i e n tar ingen sidehensyn, den søker bare sannheten hva det enn skal koste. Og her kan vi henvise til et tidligere hemmelig stemplet dokument fra den annen vedenskrigs historie, som nettopp er offentliggjort i britisk presse og som bekrefter verdensjødedommens ansvar som anstifter av verdenskrigen. Det hadde vært mulig for en pris av 1000 millioner pund å løse det tyske jødespørsmål og dermed få et av de vanskeligste konfliktspørsmål ut av verden, men dette forsøk ble sabotert fra jødisk hold, og så kom ulykken.

Sakens sammenheng fremgår av følgende, som vi gjengir etter den britiske presse som refererer en forklaring som er avgitt til pressen i Johannesburg av den sydafrikanske politiker, Oswald PIROW, som har vært forsvarsminister i Den sydafrikanske union. Pirow ble i 1938 av sin regjeringsjef, general Smuts, sendt i hemmelig oppdrag til Europa, og det gikk ut på intet mindre enn å gjøre forsøk på å avverge den allerede da truende verdenskrig. Vi gjengir Pirows forklaring etter «News Cronicle»:

— Jeg mislykkedes i mitt oppdrag på grunn av at Hitler forsøkte å oppnå en overenskomst gjennom Frankrike. Hadde jeg hatt held med meg,, ville den annen verdenskrig ha blitt utkjempet mellom Russland og Tyskland mens de andre stormakter kunne intervenere for å gjennomtvinge sine egne vilkår, når de to stridende parter var utmattet. Chamberlain sa til meg i London at han hadde satt hele sin ansvelse på spill for å oppnå en overenskomst med Tyskland og at han var utsatt for hårdt påtrykk fra verdensjødedommens side for ikke å gå med på noe alminnelig oppgjør med Hitler. Hans egen stilling skulle bli nesten uangripelig hvis Tyskland kunne overtales til å slutte med sin antisemitiske politikk.

Tilbudet gikk ut på at Hitler skulle betale jødene 500 millioner pund eller frigi halvparten av deres eiendom. Amerikanske og britiske jøder skulle tilskyte ytterlige 500 mill. pund Ifølge en plan som ble fremlagt av et medlem av underhuset, kaptein Victor Cazaleth, skulle det opprettes et nasjonalhjem for jødene. Tanganika, Madagaskar og Britisk Guinea ble nevnt som mulige steder.

Chamberlain syntes å være rede til stor ettergivenhet overfor de tyske aspirasjoner i Østeuropa, f. eks. i spørsmålet om den polske korridor, og Hitler var meget tiltalt av forslaget. Men — så kom attentatet i Paris mot den tyske diplomat von Rath og det ble etterfulgt av voldsomme antisemitiske bølger i Tyskland. Verdensjødedommen protesterte heftig og Chamberlain ble tvunget til å kalle sir Neville Henderson hjem fra hans post som ambassadør i Berlin forat han skulle avgi rapport om situasjonen.

Det betød at hele den store plan måtte oppgis.

Dette er hva «News Cronicle» forteller. Det engelske blad «Union» tilføyer: Den av «News Cronicle » gjengitte forklaring kaster et helt nytt lys over situasjonen mellom Münchenavtalen og krigens utbrudd og fra en helt ny synsvinkel. Det hele viser hvor lett man kunne ha unngått krigen, hvis ikke jødedommens ondsinnede innflytelse hadde vært så rastløst i arbeide for å avverge en løsning i forståelse.

Forkastelsen av Pirowplanen og sabotasjen overfor den gjennom det av en jøde begåtte mord på den tyske diplomat von Rath i Paris betød, at verdensjødedommen helt kalt ofret Tysklands jøder på krigsgudens alter for å få i gang den annen verdenskrig, som gå til beregnet resultat, at verdesjødedommen og verdenskommunismen i avgjørende grad forsterket sine maktposisjoner på Vesterlandenes bekostning.

Vi vet ikke hva disse avsløringer kan føre til. Det sannsynligste er vel at de ties ihjel og legges ad acta i historikernes verksted for så å bli tatt opp igjen, når forholdene blir mere avklaret og veiene mere farbare. Det er selvsagt ikke uten en viss risiko å stikke hånden inn i hvepsebolet særlig så bråket som forholdee er i dag. Men det er verd å merke seg at det denne gang er den britiske presse som har løftet litt på sløret. Det gir et visst håp for fremtiden, for når Albion blir tråkket på tærne, er den ikke å spøke med, selvom den i dag må slikke mange sår .

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Skoleinspektør Thorsrud deltok i en Tysklandsreise i 1941

etter inntrengende henstilling fra hjemmefrontleder, stortingsmann Carl P. Wright

Vi fortsetter vår gjennomgåelse og dokumentasjon av Thorsrud-saken. Vi ber hver enkelt lærer i dette land som vil ha full klarhet over dette saksforhold — å studere følgende numre av NORSK SKULEBLAD: Nr. 7 for 23. februar 1946 (redaktør Kåre Norum), nr. 10 for 16. mars 1946, nr. 11 for 23. mars samme år (Redaktør Kåre Norum) og nr. 13 for 6. mai 1946 (Redaktør pastor Anker Holmin).

Ved å gjennomgå disse numre vil en bli vel informert. Man vil videre få kjennskap til et vesentlig dokument, nemlig nedenstående skrivelse fra stortingsmann Carl P. WRIGHT. Dette brev er datert 7. mars 1946. Se Norsk Skuleblad nr. 11 for 1946.

Dette dokument gjengir vi nedenfor i sin helhet for det tilfelle at ikke alle lærere skulle ha de nevnte nummer av Skulebladet for hånden:

*

«CARL P. WRIGHT.

Stortinget 7. mars 1946.

Herr Skoleinspektrø K. Thorsrud, Porsgrunn.

I anledning av Norsk Skuleblads angrep på Dem i nr. 7 for i år ønsker jeg å avgi følgende erklæring:

Ut på vinteren 1941 ble det meg meddelt at De var utsett som deltager i en studiereise til Tyskland, som ble arrangert av N. S. i samraad med tyskerne. Fra velinformert hold fikk jeg også rede paa at en anmodning til Dem om å delta samtidig skulle være en prøve paa Deres «lojalitet» overfor de nye makthavere, slik at hvis De nektet aa delta, vilde denne nektelse efter all sannsynlighet bli brukt til aa avskjedige Dem fra Deres stilling i Porsgrunn. De hadde allerede dengang paadratt Dem de lokale N. S.-myndigheters indignasjon.

Paa dette tidspunkt ansaa jeg det for meget uheldig om De skulle bli avskjediget og erstattet med en N. S.-skoleinspektør. Det var da allerede for mange N. S.-folk i ledende stillinger i vaart distrikt, og trykket og presset var meget stort. Noen organisert hjelpevirksomhet for avskjedigede funksjonærer var da ennu ikke etablert, og vi var meget engstelige for at enkelte under disse forhold kunde svikte.

Samtidig gjorde den oppfatning sig gjeldende innen de ledende kretser av motstandsbevegelsen i vaart distrikt at det vilde være ønskelig aa ha noen gode «lyttere» med på disse «studiereiser» til Tyskland, saa man kunde fa et objektivt referat av hvad som foregikk. Av samme grunn søkte man aa faa med gode jøssinger paa studiereiser for arbeidstjenesten, politiet og journalister.

Av disse aarsaker henvendte jeg mig straks til Dem, da jeg fikk rede paa at De ikke ville delta i Tysklands turen, og sa at jeg ikke var enig i Deres nektelse. Jeg henstillet inntrengende til Dem om aa delta som en god jøssingobservatør, at vi nu ikke ønsket at De paa det tidspunkt skulle løpe noen risiko som kunne føre til Deres avskjedigelse.

Efter vaar samtale om saken gikk De med paa aa forandre Deres standpunkt, og deltok saa i den nevnte reise til Tyskland.

Vaar samtale og Deres nye beslutning refererte jeg den gang til de ledende menn i motstandsbevegelsn i distriktet, og alle erklærte sig enige.

*

..Jeg tror at naar disse faktiske opplysninger blir kjent, vil man forstå at angrepet paa Dem i Norsk Skuleblad skyldes ubekjentskap med de faktiske forhold, og at angrepet derfor er helt grunnløst.

Ærbødigst
CARL P. WRIGHT.»
(sign.)

*

Til tross for at lærer Kåre Arvid Norum således av en leder i motstandsbevegelsen i Vestfold — fikk det fulle kjenskap til at skoleinspektør Thorsrud tok denne Tysklandsreisen i 1941 etter inntrengende henstilling fra herr Wright, så fortsettes skriveriene, og det går så vidt at Thorsruds enke og barn må gå til Eidsivating lagmannsrett for å få renset skoleinspektørens minne.

Skoleinspektør Thorsrud var da avgått ved døden. Når det gjelder de nærmere omstendigheter ved denne trist livsavslutning — skal vi få lov til å dokumentere disse i et senere nummer.

Spiser Dorenfeldt —

— Fortsatt fra side 1 —

Lorentz Vogt har dessuten offentliggjort det katastrofale brev fra professor, dr. jur. ekstraordinær HR.-dommer Adolf LINDVIK til A-S Ljansbruket av 31. mai 1940, mens det ennå ble kjempet i Norge.

Det graverende ved landssvikdommene er at rettene har unnlatt inngående og samvittighetsfullt å drøfte og avgjøre disse og andre kardinalspørsmål, før de satte seg til å dømme for «landssvik» på løpende bånd!

Det er disse bedrøvelige foreteelser som har skapt bakgrunnen for herr Harsems utbrudd mot noen — mindre heldig valgte dommere. Og iallfall mindre heldig valgte dom..! Det er en forståelig bitterhet over denne domspraksis, som etter ledende juristers mening har krenket norsk lov og rettsgrunnsetninger, samtidig som den har oversett historiske kjensgjerninger og den annen parts oppfatning — og har skapt rettsoppgjørets uttakende etterdønninger.

Men det må sies at landssviklagmannsrettens dom over Harsem neppe var blitt brukt som grunnlag, hvis Forbundet for Sosial Oppreisning eller «8. Mai» ikke hadde satt i gang gjennomlysningen av domspraksis etter «frigjøringen».

Men lyset var naturligvis blitt satt på Feldtmanndommen og andre eiendommelige rettslige konjunkturfenomener. Disse vil naturligvis i sin tid bli samlet og kommentert ..

Uken har budt på det tapre vitne, tidligere stortingsmann FØRRE. Det nyttet ikke å mistenkeliggjøre hans fortid og nåtid.

Har statsadvokaten spist dessertens før hovedretten?

Etterdønninger

I «Kongsberg Dagblad» skriver redaktør Malm Vanberg bl. a.:

«I mange møter har Stortinget igjen drøftet landssvikoppgjøret og den måte det ble fremmet på. Og nå skal altså det siste ord være sagt og saken i orden.

Vi tror det ikke. Det er beheftet med så mange mangler at folkets samvittighet ikke vil slå seg til ro.

Hva nå enn statsmaktene beslutter eller ikke så er det begått så megen urimelighet i samband med dette at det ikke kan tåkelegges med snakk. Det har vært fremholdt her i bladet den gang det kostet noe. Nå er det mange som inntar dette standpunkt og vedkjenner seg det.»

— — —

«Stortingsmann Moseid kom med en uttalelse under debatten i Stortinget som var ganske bemerkelsesverdig. Han sa at vi egentlig ikke har klart for oss hva landssvik egentlig er for noe. Man har regnet med at det å være NS er landssvik, selv om man var det før tyskerne kom, selv om man gikk inn i NS på oppfordring for å hjelpe sin bygd, for å hindre at en farlig NS-mann, kanskje en tysker kom istedet — så er det landssvik.

Men dersom man arbeidet for tyskerne og direkte hjalp dem til å føre sin krig mot Norge — ja, så gikk man fri og slike karer som de sistnevnte er nå på sin høye hest.

Derfor burde man etter vår mening være litt forsiktig med å bruke ordet landssvik i tide og utide.

Det er ikke alltid det passer. Selv ikke på mange som er dømte og avskjediget passer det.»

Bunkholt og Wright

I et innlegg i bladet «Varden», Skien, skriver A .G. Sundbø:

De som har lest og hørt litt mere fra rettsoppgjøret, enn det lille som fikk lov å komme fram i den vanlige dagspresse, f. eks. rettsforhandlingene og om hvordan NS-folkenes verrige har krav på en gransking av sine saker noenlunde i overensstemmelse med Bunkholts forslag — så sant vårt land ennå er en rettssat, hvor alle skal være like for loven.

Det er nok litet av debatten i tinget om denne sak referert i lokalpressen her, men selv av dette lille får man et sterkt inntrykk av at Bunkholts motstandere manglet argumenter, når de som Løberg og Wright i mangel av saklige grunner måtte gripe til uttrykk som nærmest må betegnes som personlige grovheter — og det fra stortingets talerstol!! Høyres fører, Hambro, hadde nok også en følelse av at Wrights opptreden lå nær inn på Vikaguttsjargongen for han forsøkte jo i ting møte dagen etter et slags forsvar for sin partifelle Wrights brutale opptreden, men dette virket både søkt og flatt.

Jeg tror Bunkholts partifeller i Telemark har lyst til å si ham etter denne strid: «Ta det hele med ro og bry deg ikke mere med disse fornær-

Vekkerur

Kr. 18,10 — 21,50 — 23,50 — 24,75 — 25,50 — 27,50 og 34,60

Sendes mot oppkrav.

Urmaker R. Gjessing,
Drammen.

Nordmøre eller Romsdal

To par søker opphold i påsken. Gjerne med pensjon. — Bill. mrk «Påsken nr. 81»

Baker

Yngre ugift bakersvenn ønskes til vestlandsbakeri. Søknad til eksperisjonen under bill. mrk. «Stadig arbeid nr. 81».

Hyg. gummivarer

1 dus. kr. 7,20, 3 dus. kr. 16,70. Franko pr. oppkr. VIKERSUND VARELAGER, Vikersund.

Bilmekaniker

Mindre bilverksted på Østlandet søker øvet bilmekaniker. — Bare søkere som kan oppnå god kjenning som teknisk leder av bilverksted kommer i betraktning. Med stillingen følger liten leilighet. Søknad med bevidnede attestavskrifter og lønnsforlangende. Bill. mrk. «Leilighet nr. 84».

Leilighet

på 2 til 3 v. og kjøkken, søkes av fhv. off. tj.mann i Oslo el. omegn Sikker betaler, og til tj. som altmuligmann. Kun søster og bror. Bill. mrk. «Takkn. for tilb nr. 87»

LESER DE

Sosiologisk Tidsskrift

En sekt- og partiløs utforskning av

Vårt Samfunnsliv

Utgiver og redaktør B. Dybwad Brochmann, Bergen.

Har De noen gang gjort Dem klart at også menneskenes økonomi bare utgjør en del av den universale økonomi? Har De tenkt på konsekvensene? Vet De at også samfunnet er en levende organisme, hvis liv og sunnhet beror på lignende livslovmessighet som alt annet levende? Vet De at kirken og staten delvis beror på visse misforståelser o.s.v.

Abonner på «Sosiologisk Tidsskrift»

10 hefter årlig a 64 sider — kr. 25,00.
Postgirokonto 694 41.
1. årgang i originalbind, 640 sider, rikt illustrert, kr. 45,00.

Et pionerarbeide uten sidestykke

Skriv til Bergen, Kirkegt. 43. — Telefon 57 466.

Frontkjempere

av

Karl Holter

«Den gir et fantastisk nærbilde av frontlivet og frontkjemperne, og den eier en stigning som river en mere og mere med —» FINN HALVORSEN.

Kr. 12,— mot oppkrav eller portofritt ved innsending av beløpet. — **KARL HOLTER**, Åmot på Modum.

Realt kompaniskap.

Mindre kjemisk bedr. Østlandet søker energisk real yngre mann, som er eller kan bli selger. Innskudd 12—18,000. Helst en m. pers. eller varebil og erfaring. Bill. mrk. «God fremtid nr. 78».

Prima skinn- og benfri klippfisk

i kilopakker med påtrykte matoppskrifter leveres handlende i kasser a 50 pakker for kr. 167,50, inklusiv solid treemballasje.

Prima skinn- og benfritt klippfisk-avkapp

30 kilo — **Kr. 46,50 fob.** Apsolutt den billigste mat fortiden.

Klippfisk-nakker — skinnnakker og skinnfrie nakker rimel. pris.

Fersk og saltet storsild. — Saltet torsk i kasser a 100 kilo.

Fin kreatursild leveres for kr. 36.— pr. tønne.

Telegr. adr.: Havneraas, Kr.sund N. Telefon: 1630.

Otto Ottesen Havneraas A.s
Kristiansund N.

Armbåndsur

Lomme- og armbåndsur er ennå mangelvare. — I mars og april får jeg mine kvoter, og da jeg ikke blir boykottet mer, kan jeg skaffe ur fra alle de gode kjente schweizer fabrikker.

Skriv — og De skal bli reelt behandlet.

Urmaker R. Gjessing
Drammen.

sokte man aa faa med gode jø.singer paa studiereiser for arbeidstjenesten, politiet og journalister.

Av disse saker henvendte jeg mig straks til Dem, da jeg fikk rede paa at De ikke ville delta i Tyskl.ands

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

bli samlet og kommentert ..

Uken har budt på det tapre vitne, tidligere stortingsmann FØRRE. Det nyttet ikke å mistenkeliggjøre han for tid og nåtid.

Har statsadvokaten spist desserten før hovedretten?

I et innlegg i bladet «Varden», Skien, skriver A .G. Sundbø:

De som har lest og hørt litt mere fra rettsoppgjøret, enn det lille som fikk lov å komme fram i den vanlige dagspresse, f. eks. rettsforhandlingene og om hvordan NS-folkenes verdier og økonomi i det hele ble stelt med av erstatningsdirektoratets folk, er nok enig med Bunkholt i at disse saker burde vært kontrollert av andre enn de som fra først av la planene for rettsoppgjøret og satte det i gang. Det er jo nå fra alle hold innrømmet at det har vært store uoverensstemmelser mellom de enkelte dommer og avgjørelser, og det synes være selvsagt at de som er for strengt behandlet i forhold til de øvrige

sin partifelle Wrights brutale opptreden, men dette virket både søkt og flatt.

Jeg tror Bunkholts partifeller i Telemark har lyst til å si ham etter denne strid: «Ta det hele med ro og bry deg ikke mere med disse fornærmelige uttalelsene. Hverken du eller bondepartiet i Telemark har tapt noe på din opptreden i denne sak — n e i t v e r t i m o t — det vil nok tiden vise. Det Løberg og Wright vant for seg og sine partier ved sin opptreden tør være nokså negativt.

Husk kontingenten

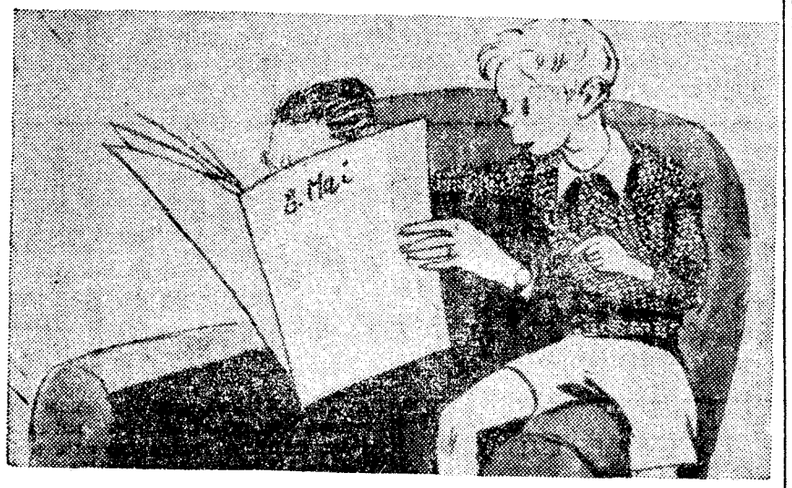

— Du far, hverfor blir du og mor aldri enige om hvem som skal lese denne avisen først ?

Tegn Dem som abonnent på «8. Mai» og la postbudet hver uke bringe Dem en virkelig interessant frisk og aktuell avis. Send straks kr. 16,00 til vår ekspedisjon, boks 41, Kristiansund N. og De vil motta avisen hver uke i et helt år fremover.

Dresser, sydd etter mål.

Vi mottar stadig brev fra begeistrede kunder. Omtrent alle brev inneholder disse ordene: — «— **enten var jeg særdeles heldig — eller dere er usedvanlig flinke— dertil så rimelige priser —**». Bestill dress De også — la vår lange praksis komme Dem tilgode. — Skriv etter tøyprøver og målskjema.

P. SPORSEM KONFEKSJONSFABRIKK — Aukra.

BRITANNIA HOTELL – Drammen

En flink kjøkkenpike kan få god post. En som er litt inne i matlagning foretrekkes, og kan påregne god lønn, kost og logi .

Skriv — og De skal bli reelt behandlet.

Urmaker R. Gjessing
Drammen.

Forpakter søkes.

Gårdsbruk med ca. 140 dekar innmark og div. kulturbeiter søkes bort forpaktet fra våren av.

Noe tømmerskog til fremdrift om ønskes.

Nytt våningshus. Endel besetning kan fåes overtatt som lån.

Mulige interesserte henvender seg til **Johan Fineide,** Finneidfjord.

Flink skredder

kan få hus og verkstedlokaler på godt sted. Muligens kompaniskap. Bill. mrk. «Fremtidsplass nr. 82».

OBS Flettverk OBS

Gjærdefabrikken GREI, Kolbotn,

leverer førsteklasses flettverk i alle dimensjoner. Bestilling for levering til våren mottas nå. **Thor H. Sandorf.**

Trykksaker

av enhver art utføres. — Hurtig leverng Rimelige priser. Spes.: Merkantile trykksaker og familietrykksaker.

Boktrykker
FINN BRUN KNUDSEN.
Boks 1407 — Oslo.

Frukttrær, fruktbusker, roser

Bestillinger mottas nå for levering til våren.

Sokneprest Andersen,
Ski.

Stilling søkes

Ung, gift mann med artium og handelsutdannelse og flere års kontorpraksis, søker stilling i bedrift eller forretning. Kompaniskap har også interesse. Bill mrk «Alt har interesse nr. 86».

«8. Mai»s kronikk 14. mars 1952

Vi skriver historiens dom i dag.

V.

Vi redegjorde i forrige artikkel for det store, men nødvendige falsum «Elverumsfullmakten». Vi skal ikke gjøre den norske krigshistorie lang, dens vanvid kommer på anstifternes regning.

Etter Regjeringens vedtak om natten til 9. april innfant forsvarsminister Ljungberg sammen med Trygve Lie seg hos generalstabssjefen, oberst Hatledal og oberst Munthe og ga ordre om «stille» mobilisering, d. e. innkallelse pr. post. — Hatledal spurte, ifølge dr. Scharffenberg, om Ljungberg var blitt gal. Da grep Lie inn og sa at det ikke skulle være diskusjon «herrene har fått sin ordre, vi kan ikke vente på Dem, Ljungberg, vi må gå».

Fortrøstet Lie seg til telegram fra London: «We are coming immediately and with great strength»?

I sin svenske bok skrev Koht at det ble vedtatt almindelig mobilisering, en av de mange usannheter i boken, som forteller at kystfortene var bemannet. Oberst Getz er av annen mening: på Agdenes, nøkkel til Trondheim, var «noen gråhårete menn som ikke hadde sett en mi-

traljøse» og tilslutt fikk han ordre om at også disse skulle sendes hjem

Det gikk som ventet: før 16. april hadde halvparten av de norske styrker overgitt seg uten stor motstand, fra Østfold gikk 4000 mann over til Sverige, diplomatisk forbindelse med Tyskland ble brutt 20. april da minister Scheel fikk sitt pass, 24. april kom forordningen om Reichskommissariat, 3 dager senere erklærte Regjeringen at nå var det slutt på retrettene og like etter evakuerte de allierte Sør-Norge, 5. mai evakuerte de Nord Trøndelag. Da gjensto kun «krigen om veien til jernmalmen», Narvik området.

De formelle lokale norske kapitulasjoner var:

13. april Heistadmoen ved oberst Steen,
15. april 3. divisjon ved Finn Backer Graff,
23. april Rogaland ved oberst Sporck,
29. april V. Gausdal ved oberst Dahl
1. mai Hallingdal og Valdres ved oberst Østbye,
3. mai 2. divisjon ved oberst Schiøtz Sjefen for kommanderende generals stab, oberstl. Beichmann, var tilstede men undertegnet ikke,
5. mai 5. brigade Trøndelag, ved oberst Getz.

Kapitulasjonsavtale ble sluttet på eller ved kampplassene og er undertegnet av enhetens sjefer eller deres befullmektigede. Kun ved kapitulasjonen i Romsdalen, 2. divisjon, var en representant for kom general tilstede, men han undertegnet ikke, fordi der ikke måtte oppstå noen misforståelse m. h. til kapitulasjonens lokale karakter.

1. divisjon var som nevnt gått over grensen under general Erichsen og 6. divisjon i Nord-Norge var eneste gjenværende stridende avdeling.

1. juni fikk Regjeringen beskjed om at de allierte styrker, 20,000 mann i Narvikområdet, måtte forlate Norge, og ifølge et «strengt fortrolig notat» av Koht fikk Regjeringen samme dag av Sir Cecil Dormier innbydelse til å komme til England «og ta med seg dit dei, som ho tykte ho måtte ha med seg»

Imidlertid hadde svenske krefter allerede fra midten av april forhandlet med bl a. Gøring om svensk besettelse av Narvikområdet, landet nordenfor skule være nøytralt norsk område. De allierte godtok planen etter at de forsto at de måtte rømme Norge. Koht, vel med Regjeringens billigelse, hadde stillet seg uforstående til planen og for Tyskland, som først hadde stillet seg imøtekommende, avviste den da de forsto at de allierte måtte rømme. I siste øyeblikk gjenopptok Regjeringen forhandlingene, men da forgjeves, jfr. «Sveriges förhållande» s. 35-38.

Det hadde altså vært en mulighet for å holde Nord-Norge på norsk hånd.

18. mai hadde Kongen utnevnt general Ruge til forsvarssjef over alle norske stridskrefter.

Regjeringen måtte nå ta konsekvensen av sine mandlinger: den sendte 7 juni ut en proklamasjon om at Kongen og Regjeringen ville reise til England for «i denne kampens tid å være de frie talsmenn for det norske folks selvstendige liv» (ikke «selvstendighets krig», jfr. riksadv. Arntzen) «Det ville være deres oppgave å verne om. landets og folkets politiske rettsgrunnlag, så vårt fedreland i seierens stund med myndighet kan tre fram og hevde sin nasjonale frihet».

Man var altså allerede 3 dager før kapitulasjonen i Trondheim klar over at beskjeftigelsen i fremtiden ville bli av politisk art, ikke krigersk. Proklamasjonen nevner ikke noe om fortsatt krig.

General Ruge bekreftet dette i en kunngjøring samme dag: «..krigen fortsetter på andre fronter og nordmenn er med der unngå alt som kan gi grunn til represalier..» Han sluttet med at man ikke måtte glemme den tid da man kjempet sammen. Ruge erklærte utvetydig, at Norges krig var slutt.

Disse proklamasjoner er av Storting, domstoler, U .K. og riksadv. Thommessen gjort til hovedhjørnestener i påstanden om Norges fortsatte krig! Men rent bortsett fra at proklamasjonene ikke inneholder noe om Norges fortsatte krig, ingen forholdsordre eller dagsbefaling, «nordmenn er med der» heter det, altså pr. 7. juli 1940 var allerede norske frivillige ved fremmede allierte fronter.

Men rent bortsett herfra, har proklamasjonene selvsagt ingen gyldighet fordi de ble utstedt tre dager før den totale kapitulasjon. Man kan med samme rett si at Regjeringens proklamasjon 27. april om at det fra nu av skulle være slutt på retrettene, er bevis for at man fremdeles kjempet i Sør-Norge altså fortsatte krigen der med regulære styrker.

Samme dag, 7. juni, fikk Ruge, fullmakt til å kapitulere. Fullmaktens ordlyd kan ikke finnes offentliggjort, det er selvsagt påkrevet at den blir det. Men ifølge Ruges «Krigens Dagbok» bd. I s. 441 kunne han selv uten Regjeringens ordre ha avsluttet kapitulasjonsavtale med bindende virkning, da han som sjef for alle vepnete styrker av hær og sjøforsvar hadde «stillingsfullmakt».

Kapitulasjonsavtaler trenger ifølge prof. Hagerup «Folkerett i Freds tid» s. 273, ikke ratifikasjon:

«Av avtaler hvis særlige natur utelukker eller overflødiggjør ratifikasjon kan nevnes avtaler som militære sjefer under krigsoperasjoner ansees bemyndiget til å avslutte, og som umiddelbart må træ i kraft for å ha den tilsiktede virkning (kapitulasjoner og avtaler som administrasjonssjefer kan avslutte på egen hånd)».

I strid hermed forsøker riksadv. Thommessen i stortingsmelding nr. 64 å forklare at den militære overkommando ikke hadde kompetanse til å bestemme at krigstilstanden skulle opphøre, «den inngikk da heller ikke noen politisk avtale», konkluderer han, for å komme bort fra sakens kjerne. Det er jo ingen som har påstått dette. Samtidig våger han ennå å lire av den gamle plate om at kapitulasjonen i Trondheim kun omhandlet styrkene i Nord-Norge.

Imidlertid bekreftet Ruge sin full makt i telegram til legasjonen i Stockholm 8. juni:

«Kongen og Regjeringen har forlatt landet og har gitt meg befaling om å innstille fiendtlighetene. Underrett i dag kl. 20 det tyske gesandtskap i Stockholm, at jeg har fått befaling til å innstille fiendtlighetene og ønsker å komme i forbindelse med den tyske overkommando i Oslo i anledning forhandlinger — Ruge».

Samtidig var, uavhengig av Norges totale kapitulasjon, også truffet forberedelser til den siste lokale sådan. 10. juni kl. 9,55 kapitulerte 6. divisjon på Spiankup ved Bjørnefjell. Avtalens § 1 innledes med: «DEN NORSKE NORDARME..» (uth. her). Den bestemmer at de norske menige og underoffiserer skal demitteres til sine hjemsteder, og den er ifølge sin natur undertegnet av oberstltn. Wrede-Holm «for den norske nordarmé», ikke av overkommandoen eller dennes befullmektigede.

Uavhengig av denne lokale episode møttes den norske overkommando ved nuv. general Roscher-Nielsen av generalstaben og den tyske overkommando ved oberstltn. Buschenhagen av den tyske generalstab i Trondheim. Der ble sluttet den lenge hemmeligholdte og av Regjeringsmedlemmene glemte, resp. fornektede overenskomst om Norges totale militære kapitulasjon.

§ 1 lyder: «**Samtlige norske væpnede krefter legger våpnene ned og forplikter seg til ikke å gripe til våpen igjen mot Det Tyske Rike eller dets forbundne sålenge den nå pågående krig varer».** (uth. her).

Den norske overkommando forplikter videre seg selv, den norske regjering og den norske stat til:

å gi fri alle tyske fanger og gi liste over sårede,
å overgi alle våpen, alle militære transportmidler til lands og til vanns, amunisjon, materiell, brendselsstoffer, oljer, bilringer og sprengstoffer,
å gi liste over alle skip over 100 tonn,
å gi fortegnelse over alle land- og

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Fredag 14. mars 1952 — Nr. 10 — 6. årgang

FORBUNDET FOR SO SIAL OPPREISNING
Forbundet)
Kierschowsgt. 5, OSLO. — Tlf. 37 76 96 — Postgiro 150 28.

8. M

«Et stort folk kan gjemme slagmarkens ofre, men aldri skafottets»

Norges Bondelag krever at lagets medlemmer skal være mindre begavet

Stort oppmøte på Jessheimmøtet

Forbundet for Sosial Oppreisning hadde fredag 7. mars innkalt til kretsmøte i Ullensaker herredshus. Der møtte interesserte fra Nittedal, Gjerdrum, Lillestrøm, Skedsmo, Fet, Sørum, Blaker, Aurskog, N. Høland, Seknog, Nes, Ullensaker, Nannestad, Eidsvold, Feiring og Hurdal i et antall av rundt 150.

Forbundets formann, kaptein Hroar Hovden åpnet møtet med en stemningsfull minnetale over Knut Hamsun og ønsket deretter alle de fremmøtte fra bygdene velkommen. Han ga deretter en oversikt over vår stilling i dag etter Stortingets behandling av det politiske rettsoppgjør. Vi er på langt nær ferdig med dette oppgjør, men den dag, da den hele og fulle sannhet om dette politiske spill kommer for dagen, vil det også få sitt dødsstøt. Vi har ikke truet noen, slik som Lindberget sa i Stortinget, men vi vil ha sannheten fram. Vi er kommet så langt, at folket i dag kjenner såvel oss forfulgte som dem som forfølger oss. Og derfor må vi også fortsette kampen for å renvaske vårt navn og ættens ære. Vi må sørge for selv å skrive vår historie på grunnlag av de faktiske kjensgjerninger. Vi har vinn i seilene i dag, mange utenfor de direkte forfulgtes krets ga oss sin tilslutning, og vi vil ha svar på to enkle spørsmål: Hvorfor dømmes vi ikke etter gjeldende norsk lov? Og hvorfor er det ikke like rett for loven? Disse spørsmål går våre motstandere utenom, men det blir ikke ro omkring rettsoppgjøret, før det blir gjort rett og skjell til alle sider og alle medborgere.

Formannens manende appell ble hilst med sterkt bifall.

Møtets neste taler var bonde Aksel BERGE fra Tingstad, som var formann i Bondesambandet under okkupasjonen og som i en menneskealder hadde sittet i fremskutte tillitsverv i Norges Bondelag. Han ga en redegjørelse for Bondesambandets virksomhet og for hvorledes Norges Bondelag startet i 1945. Det meste av dette vil være kjent for våre lesere gjennom tidligere referater og de mange innlegg i «8. Mai». Det er ikke uten grunn, sa taleren, at vi må tro at vi ikke er velkommen i Norges Bondelag. Vi, som ble sjaltet ut i 1945, var de mest aktive for å bekjempe den kommunistiske infiltrasjon i samfunnet, og vi mener, at det trenges noe mere salt i Norges Bondelag også i dag. Hvis vi skal arbeide videre i en slik organisasjon, må vi også ha rett til å hevde vårt syn. Hvis ikke, får vi arbeide hver for oss. Når Bondelagets formann sier, at makt ikke er rett, da svarer vi, at vi fra Bondesambandet har fått rettens medhold i at vi ikke har gjort noe ulovlig, og da har vi retten på vår side.

Bonde Anders HAFSKJOLD fra Lier, som også var aktiv i Bondesambandets ledelse, berettet om det som var hendt i tiden etter 1945 og de tidligere N. S.-medlemmers forhold til Norges Bondelag. Han henviste til sine tidligere redegjørelser i pressen og på møtene i Vang og Lena og uttalte, at det ligger nær å tro, at Norges Bondelag gjerne ser, at vi danner vår egen organisasjon.

Disse to bondelederes taler ble påhørt med den største oppmerksomhet

Etterat et medlem av «8. Mai»s redaksjon hadde talt om bladspørsmålet fikk bonde Hans ROGNERUD fra Toten ordet. Det er trist å se, sa han, at Norges Bondelag er den eneste organisasjon her i landet, som krever beviser av sine medlemmer for små gaver, og dette gjør at vi betakker oss. Så lenge Bondelaget opprettholder dette syn, sier vi nei. Vi må kjempe vår kamp tilende, uten kamp får vi aldri rett.

Forbundssekretren, Helge GRØNSTAD, utredet så en rekke organisasjonsspørsmål og manet til aktiv oppslutning om Forbundet og dets oppgaver.

Tilslutt takket redaktør Arthur LODDING, Kløfta på bygdens vegne for fremmøtet og gjestene for de gode og oppmuntrende innlegg.

Det var et i alle henseender vellykket møte i det store og festlige herredshus, og det vil bli fulgt av flere rundt om i landet. Forbundet er på stadig marsj fremover.

Hjemmefront og avsky

I en redaksjonell artikkel i hjemmefrontens spesielle organ, «Verdens Gang» 2. 2. 52 leser vi om den egyptiske hjemmefronts grufulle fremferd i Kairo, da mange engelskmenn ble drept på den mest bestialske måte. Vi gjengir et par avsnitt av artikkelen:

«Med forferdelse leser en de detaljerte beretningene om egyptiske terroristers framferd i den britiske Turf Club i Cairo i disse dagene. Den offisielle britiske rapport vil bli stående som en skamstøtte over de voldsorgier ultranasjonalistisk forblindelse her har ført til, og hendelsen vil mer enn noe annet skade egypternes sak i den konflikt som pågår».

— —

«Hvordan en slik tøyleløs brutalitet virker på ofrenes landsmenn, kan en lett forestille seg, og hele den siviliserte verden vil vende seg mot ugjerningsmennene i avsky — slik den i andre tilfelle har gjort det over for europeiske makters overgrep mot undertrykte folk. På hvilken side ugjerningsmennene befinner seg, er likegyldig. Overfor umenneskelighet må verden reagere, hvor den så forekommer og hvem den så går ut over»

*

Vi er så enig, så enig. Men vi kan ikke lese dette uten å minnes de mange likvideringer av NS-folk som fant sted under okkupasjonen og som ble iverksatt av vår egen hjemmefront. De kan like lite unnskyldes som orgiene i Egypt og vi gjentar med «V. G.»: «Overfor umenneskelighet må verden reagere hvor den så forekommer og hvem den så går ut over».

Egypterne på sin side har forøvrig like alvårlige anklager å rette mot de britiske okkupasjonsstyrker og det kan vel være en av årsakene til at de lett påvirkelige masser har tatt seg tilrette. Ismalia er et mørkt punkt og når det er tale om terrorister, kan det vel gå så noenlunde opp i opp. Det er betegnende, at det engelske

Knut Hamsun

In memoriam

I «Morgenbladet» nr. 8 for 24. mai 1945 skrev vårt litterære «enfant terrible»

Nils Christian Brøgger

«Beslagglegg hans store verdier og realiser dem til fordel for det fond for løslatte fanger — som er under dannelse —

La heller hans forlag bevilge ham en liten sum om året, tilstrekkelig til at han har tak over hodet og ikke svelter ihjel —»

*

Katolikken fra 1923, storkorsbæreren SIGRID STORRADE UNDSET være i friskt minne, eller rettere sagt — burde være i friskt minne.

*

Da «freden» brøt løs i 1945 over det høyreiste — (eller skal vi si: det sentenkte norske folket?) — ble Knut Hamsun ribbet for 325,000 kr., — trehundrede trettifem tusen kroner —. Han måtte låne pengene på aksjene i det forlaget, som ifølge tantiemeslukeren HARALD GRIEG, skylder nettopp h a m sin tilblivelse.

Han og hans hustru har oppebåret 58 kroner om måneden av Eide kommune.

Hans eget forlag: GYLDENDAL

Jordbrukets beredskap

Planlegg i tide

Det er blitt så moderne å snakke om beredskap. Ikke bare militær, men også sivil beredskap er stadig på tapetet i foredrag og diskusjoner. Store beløp blir brukt for at vi skal stå best mulig ruste for alle eventualiteters skyld.

Uten å ville si noe nedsettende ved å bruke ordet b y s y n er det desverre alt for meget dette syn som preger dem som steller med beredskapen. Det er merkelig at de ledende fullstendig mangler et helhetssyn som også gir landbruket en plass i billedet. Vi kan ikke tenke oss annet enn at det skylles sviktende forutsetninger hos dem som arbeider med disse spørsmål. Det ser ut til å være den samme undervurdering av jordbrukets betydning i krise- og krigstider som Nygaardsvolds-regjeringen la for dagen i 1940. Den lot jordbruksarbeiderne streike helt fram til krigsutbruddet.

Denne gangen stoler vel maktharverne ennå sterkere enn sist på at vi skal komme på den «rette side» og at våre «allierte» skal forsyne oss med mat og andre nødvendighetsartikler. Vi burde ikke være for sikre på at vi virkelig om situasjonen blir alvårlig kan få alt vi trenger av matvarer utenfra. Selv i dag under «fredsforhold» oppfordrer USA Vest-Europa til å øke sin produksjon av jordbruksvarer.

Moderne jordbruk er meget sårbart. Jo sterkere drift og jo mer mekanisert jordbruket blir desto vanskeligere vil det være stillet i en krisesituasjon. Vi skal i dag bare komme inn på en side av saken som riktignok er av stor betydning.

Etter okkupasjonen er mekaniske hjelpemidler blitt tatt i bruk i langt større utstrekning enn tidligere, og en stor del av hestebestanden er blitt erstattet av traktorer. Skulle den mekaniske trekkraft svikte ville vi komme opp i en fortvilet situasjon, og mange bønder tenker med gru på hvordan det vil gå om traktorbrendslet blir borte.

En slik situasjon gjør vi rettest å regne med og må innrette oss deretter. Selv om det ikke blir avsperring fra de olje produserende land, må vi huske på at det går med uhyre mangder drivstoff til militære formål, og heller ikke tankflåten har ubegrenset kapasitet.

Mulighetene for å erstatte det flytende brendsel til traktorene er ikke så mange. For vårt lands vedkommende er det vel bare gen-gass som kan komme på tale. Men det tar tid å utstyre noen tusen traktorer med generatorer, og hva verre er det skal jernplater til. Dessuten blir sikkert verkstedene opptatt med militære oppdrag og ombyggning av lastebiler m. v.

Selv med den beste planlegging og alle de forberedelser som er mulig i fredstid, vil en slik omlegging ta tid. I overgangstiden må en tære på lagrene av flytende brendsel. For å klare en slik overgang må det være en reserve av bensin og petroleum. Det ville by på mange fordeler å ha disse reserver plasert rundt på gårdene hvor brendslet skal brukes. Å bruke fat til denne lagringen forbyr seg av flere grunner. — Selv om det kan by på vanskeligheter bør en etterhvert søke å få plasert tanker rundt hos jordbrukerne. I Sverige har man slått inn på denne vei og allerede ifjor høst var det alt ca. 15,000 s.k. farmagregat plasert hos jordbrukerne.

Det er i alle fall en mann innen regjeringen som har forståelsen av jordbrukets betydning i krisetider. Landbruksministeren, Rasmus Nordbø nevner det å skaffe mat i kriseti-

Frontkjemperne

De synspunkter som overkonstabel Bredo Hanche Syversen kommer med i Dagbladet for 8. 2. d. å. er et ypperlig eksempel på hva kvasivitenskapelig psykologi plus kortslutning i logikken kan føre til. Psykiatrien lærer oss til overmål at de psykiske egenskaper og handlingsmotiv som BHS tillegger frontkjemperne, er generell og gjelder for alle frivillige krigsdeltakere, således også for våre Englandsfarere og kanskje spesielt de som rømte til Sverige under siste krig. Det er en grov og utillatelig tilsnikelse å tillegge bare frontkjemperne de egenskaper som vitterlig er felles for hele gruppen av frivillige krigsdeltakere. Det som BHS i sin artikkel sier om frontkjemperne, kan med like stor rett sies om f. eks. de som rømte til Sverige. Også blant sistnevnte var prosenten av idealister temmelig lav, også der var det miljøskadede, psykopater av alle typer, folk m. selvmordtendens, hysterikere, som ville vise seg og folk som dro over for egen vinnings skyld. Og med hensyn til intelligens og klarsyn, tror jeg fordelingen er nokså jevn i begge leire. BHS har personlig hatt anledning til å se frontkjempere i «avslørende situasjoner». Hvis han dertil hadde hatt anledning til å studere rullebladene til de norske militære i Sverige og England og å lese de psykiatriske rapporter, ja, da er jeg redd at pipen hadde fått en annen lyd enn det han presterer i Dagbladet. Hvis han da ikke lider av «selektiv glemsel».

De frivillige krigsdeltakere kan i følge psykiatrien ofte tilhøre følgende grupper:

1) Psykopater av forskjellige typer
2) Hysteriforme typer som gjerne vil vise seg
3) Folk med selvmordtendens.

Men det viser seg at de frivillige krigsdeltakere er utmerkede krigere som slåss mer tappert enn de innkelte mannskaper. Altså dyktige folk på sitt område. Som en paralell kan anføres at flere av de dyktigste kunstnerne er manikere eller senizofrene.

Jøssinglege.

Denne artikkel er også sendt Dagbladet.

DET ER SAGT:

— Men, Deres majestæt glemmer vel ikke at i forholdet mellom landene er «forrederi» ikke annet enn det naturlige resultat av de vanskeligheter som er fremkalt av begivenhetene og utviklingen.

(Talleyrand i en samtale med keiser Alexander. Nino Arkina: Alexander I.)

En kjent engelsk forfatter

fond for løslatte fanger — som er under dannelse —

La heller hans forlag bevilge ham en liten sum om året, tilstrekkelig til at han har tak over hodet og ikke svelter ihjel —»

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie 2014

*

Katolikken fra 1923, storkorsbæreren SIGRID STORRADE UNDSET, uttalte til «Morgenbladet» nr. 99 for 8. september 1945:

«Han kan vel ikke dømmes til døden. Men han må jo få fengselsstraff og hans eiendom konfiskert. Han bør vel sendes i forvaring på et eller annet hjem».

*

Men midt i baglerbispens Norge «nørdst i grendom», med folkedommen over NS, har vi et lyspunkt:

Den 26. august 1945 holdt senere biskop i Hamar, dr. theol. KRISTIAN SCHJELDERUP preken i Kristiansands domkirke:

Elsk Eders Fiender

gjengitt i «Morgenbladet» nr. 98 for 7. september 1945, og uttalte

— Ordet om denne kjærlighet, — kjærlighet til fiender, — må omtales også i dag. Forkynnes her fra kirkens prekestol, så sant den vil være Kristi Kirke, forkynnes av den kristne kirkes representanter. Selv om det skal koste oss den popularitet kirken har vunnet i krigen».

*

KNUT HAMSUN var i 1910 tilbudt diktergasje. Vi viser til «Verdens Gang» for 4. august 1910, nr. 209. Han avslo med den begrunnelse at den burde komme unge talenter til gode.

*

Hans donasjon av 3. juni 1931 vil

rner —. Han måtte låne pengene på aksjene i det forlaget, som ifølge tanten tiemeslukeren HARALD GRIEG, skyldner hettopp ham sin tilblivelse.

Han og hans hustru har oppebåret 58 kroner om måneden av Eide kommune.

Hans eget forlag: GYLDENDAL NORSK FORLAG, heiste ikke flagg på halv stang. Isfolket druknet sin glemsel i brølet omkring isheltenes prestasjoner.

— — —

I «Tidens Tegn» 1914 skrev Norges daværende første journalist, Sven Elvestad, i forbindelse med Jubileumsutstillingens åpning:

«Midt inne i blomsterfloret som i går omga talerstolen, syntes jeg innerst inne skimte ABELS sørgmodige smil. Og i dette smil fant jeg et uttrykk for de mange ihjelsultede, de mange ihjelhånede. Tred frem av Eders grave. På denne dag vil vi hilse Jer.»

*

Og om Knut Hamsun skrev han i Einar Hilsen fra 14 — 14.

En ny ungdom skal komme og atter en ny.

Men likeså litt som fremtidens heftige og sværmeriske ungdom vil glemme det meningsløse og grå vovemot i vår historie, likeså litt vil den glemme den praktfulle og erendsløse silkefane i vår kunst som heter KNUT HAMSUN.

*

Den dag vil komme, og den er ikke så mange årtier borte, da Grottenikkene og redharerne fra norske kultur formidlerforlag a la Grieg, er glemt, glemt!

Men KNUT HAMSUNs navn vil leve.

Egypterne på sin side har forøvrig like alvårlige anklager å rette mot de britiske okkupasjonsstyrker og det kan vel være en av årsakene til at de lett påvirkelige masser har tatt seg tilrette. Ismalia er et mørtk punkt og når det er tale om terrorister, kan det vel gå så noenlunde opp i opp. Det er betegnende, at det engelske Reuters telegrambyrå stadig taler om de egyptiske terrorister. I grunnen er de nasjonalister, hjemmefront, villledet, javel, men vi har dog mere nær liggende eksempler, som ikke forskjønner gates parlament. La oss der for gå varsomt i dørene.

Etter okkupasjonen er mekaniske hjelpemidler blitt tatt i bruk i langt større utstrekning enn tidligere, og en stor del av

sert hos jordbrukerne.

Det er i alle fall en mann innen regjeringen som har forståelsen av jordbrukets betydning i krisetider. Landbruksministeren, Rasmus Nordbø nevner det å skaffe mat i krisetider som en av jordbrukets to hovedoppgaver. Landbruksdepartementets sjef bør gjøre sin innflytelse gjeldende og sørge for at jordbrukets beredskapsproblem blir tat opp til løsning

naturlige resultat av de vanskeligheter som er fremkalt av begivenhetene og utviklingen.

(Talleyrand i en samtale med keiser Alexander. Nino Arkina: Alexander I.)

En kjent engelsk forfatter

har gitt denne forklaring på at mannen legger merke til hva alle andre kvinner har på seg, mens det ikke kunne falle ham inn å bemerke sin egen kones kjole: Det er egentlig så like til: Når man kjenner innholdet, er man ikke så interessert i innpakningen.

Til våren

blir lett huspost ledig hos enslige. Trivelig sentralt sted på landet. Moderne innredet. Bill. mrk. «Til våren nr. 56».

Oppsiktsvekkende opplysninger om de første måneder av den annen verdenskrig

LONDON: Privat til «8. Mai».

I første kapitel av en spennende krigsbok, skrevet av den unge, tapre britiske offiser F. Spencer Chapman, som bl. a. utmerket seg ved en fremrakende innsats i det illegale arbeide i Malakka under japanernes okkupasjon, berettes nye, oppsiktsvekkende enkeltheter om hittil ukjente begivenheter i de første måneder av den annen verdenskrig.

Boken, som heter «The Jungle is

Kjent engelsk offiser forteller om en planlagt reise til Nord-Skandinavia i november 1939 og om oppsettingen av en engelsk bataljon i desember 1939

Neutral» og er utkommet på Chatto and Windus' forlag i London, forteller den unge offiser at han sluttet seg til sitt kompani i begynnelsen av oktober 1939 i nærheten av Invergordon, idet han ved krigsutbruddet var i Nord-Amerika og det skip han tok hjem brukte lang tid under konvoi. I Skotland tilbrakte han noen uker,

men i november 1939 fikk han ordre om å melde seg for admiralitet i London. «Ved min ankomst dit fikk jeg vite at marinens etterrettningstjeneste var meget interessert i den nordligste del av Skandinavia og da jeg to ganger hadde kjørt — forteller han i boken — med rensdyr tvers gjennom Lappland, ble det foreslått at jeg skulle avlegge et besøk i disse trakter på en spesiell misjon. Jeg hadde fremlagt min plan for gjennomføring av etterrettningstjenestens ønsker, og planen var allerede godkjent, da Russland overfalt Finnland den 30. november. Admiralitetet fikk da andre tanker om Skandinavia og jeg ble sendt tilbake til min bataljon.

I desember fulgte jeg et kursus ved den skotske kommando i Edinburgh og holdt nettopp på å få kommandoen over et kompani, da jeg pånytt fikk ordre om å melde meg i London — denne gang i Krigsdepartementet. Jeg oppdaget at man holdt på å

opprette en ski-bataljon, og jeg skulle gi råd om mannskaps- og utstyrsproblemer. Januar måned gikk med til en hektisk utrustning av en bataljon etter spesielle retningslinjer som for en polarekspedisjon med ski (disse ble sendt over med fly fra Zürich), spesielle bindinger, Nansen-sleder (som ble laget ved en flyfabrikk i Heston), utstyr for å trekke folk, edderduns soveposer, dobbelte pyramide-telter vinnjakker av Grenfellstoff, hvite på en side, lysebrune på den annen, selskinns-støvler (som skulle komme med fly fra The Hudson Bay Company), snebriller, slederasjoner og mange andre spesielle ting til utstyre, som for en stor del måtte lages på kortest mulig tid.

Den 5. februar begynte skibataljonen, som ble betegnet som The 5th Scots Guards å samle seg i Bordonleiren, Aldershot. I stedet for å lære opp en trenet og disiplinert soldatavdeling til å gå på ski, hadde Krigsdepartementet — bortsett fra et kompani regulære gardister — samlet ett tusen skiløpere fra alle grener av forsvaret, fra alle sivile yrker og fra alle deler av jordkloden, og sto overfor den veldige oppgave å forvandle dem til en kampavdeling. Noen av dem kunne ikke engang skyte, ja enkelte var i uniform for første gang i sitt liv. På den annen side hadde man 600 offiserer, frivillige fra alle grener av forsvaret, deriblant mange majorer og kapteiner. Noen av dem var hjemkalt fra enheter i det britiske ekspedisjonskorps. Bare noen få av dem, som oftest soldater med mange års erfaring, kunne fortsette som offiserer. Resten av oss måtte oppgi våre grader og la oss innrullere som gardister.

Bataljonen skulle innskipe seg for ukjent bestemmelsessted i begynnelsen av mars, og det var således bare tre uker til samling, organisering, dokumentering, legetilsyn, trening og utrustning.

Den 2. mars innskipet bataljonen seg — halvtrenet som den var i Southampton og noen få dager senere kom vi til vår store overraskelse fram til Chamonix i de franske alper, hvor vi satte i gang med intens skitrening sammen med de franske alpejegere. Våre vinterbindinger, som

med så store anstrengelser var montert i beredskap for bruk ved lav temperatur i Skandinavia, viste seg uheldigvis å være nytteløse på den harde sne og de steile skrenter i Chamonix, og vi måtte sette opp et skiverksted for å gjøre om hver enkelt manns støvler og bindinger.

Etter mindre enn 14 dager i Chamonix fikk vi på ny ordre om å gå på toget med fullt utstyr for ukjent bestemmelsessted. Tre dager senere

etter en skrekkelig ubehagelig reise, befant vi oss, sammen med resten av særlig utstyrt divisjon, ombord på et skip i Glasgow som skulle til Skandinavia. Men den 12. mars undertegnet Finnland en freds avtale med Russland. Vi blo sendt tilbake, dypt nedtrykt til vårt gamle kvarter i Bordon og enheten ble oppløst.

sjøminer, sperringer, forberedte sprengninger, også de som var lagt av de allierte,

å gi liste over alle sambandsmidler, ledningsnett, radio etc.,

å stille til disposisjon de skip som tyskerne trengte mot en godtgjørelse o.s.v.

Men ikke det alene: den norske overkommando gikk mange skritt videre, den «gikk fienden tilhånde i dåd», idet den skulle sette istand flyplassene Bardufoss og Skånland. Dessuten skulle den stille to bataljoner og ett batteri ved grensen mot øst i Finnhark, inntil tyskerne selv kunne overta.

Denne avtale om kapitulasjon, fullt krigsopphør og forpliktelse til ikke å ta våpnene opp igjen, er en av de grundigste som noen gang er sluttet. Og for riktig å pointere at krigen var slutt ble det avtalt et militært bygningsmessig og militært tjenstlig samarbeide med den forhenværende fiende.

Man måtte tro at dette samarbeide var påtvunget den norske overkommando. Men nei, sammenhengen er ganske annerledes:

Redaktør, kaptein Birger Gotaas, som under krigen var leder av generalstabens pressekontor skrev i «Fra 9. april til 7. juni» (norsk og dansk utg. 1945) tilegnet general Ruge, s. 168:

«Ett av de krav som general Ruge hadde stillet ved forhandlingene, var at tyskerne skulle overta hele Nord-Norge, også Øst-Finmark. Vi måtte nå for enhver pris unngå at det rykket en annen makt inn der nordpå, og at landet på den måten ble delt mellom to fiendtlige makter. Fra tysk side var man til å begynne med mest tilbøyelig til å overlate det militære vakthold i Øst Finmark til norske militærstyrker. Men da den norske forhandler, oberstltn. Roscher-Nielsen, fastholdt kravet, ble det imøtekommet fra tysk side, og det ble truffet den ordning, at en norsk militæravdeling skulle besørge vaktholdet foreløbig til tyskerne kunne få ført avløsning nordover. Dog ble det tyske flagg straks heist deroppe. Det ble oberst Faye som fikk kommandoen over den norske vaktstyrke. Det tok adskillig tid å ordne alle spørsmål..»

Hvis krigen fortsatte, eller hvis det kunne tenkes den mulighet at den kunne gjenopptas fra norsk side sålenge den pågående krig varte, ville det ha vært den aller groveste form for landsforrederi å tilby fienden norsk land, som han ikke forlangte, og å sette opp norske militærstyrker under tysk flagg.

Gotaas' bok forsvant fort fra det norske bokmarked og episoden skulle vel være glemt. Men den norske regjering som visste beskjed, den måtte ha skreket høyt opp om lands forrederi, dersom den ikke hadde på det rene at Norges krig var definitivt slutt.

General Ruge er siden 1945 blitt gjenstand for stor heder. Han kan derfor ikke ha overskredet sin fullmakt, hans disposisjoner inklusive krav om tysk besettelse av hele landet må ha ligget innenfor hans kompetanseområde. Roscher Nielsen er blitt general, U. K. skriver om Ruge at han var «et godt valg» som Regjeringen nok har vært tilfrets med.

U. K., som vel hadde som endelig mål å frikjenne de skyldige, skrev at «den militære overkommando dro til England for å fortsette krigen». U. K. måtte vite at dette er usannhet, kun 6. divisjons sjef, og ifølge Koht admiral Diesen, fulgte. Derimot ikke Ruge og hans stab, altså ikke ovetkommandoen. Man må i det hele tatt kunne karakterisere U. K.s krampaktige forsøk på å forklare at «Regjeringen måtte delta med all kraft i den felles krigføring» som fusk og interessebetonet tåkelegging av fakta.

Ruge gikk, etter vanlig praksis for overkommandoens sjef ved overgivelse, i krigsfangenskap, mens hans offiserer ble løslatt mot sitt æresord. Hvis meningen hadde vært at Norge skulle fortsette som krigførende, er det høyst elendommelig at ikke Ruge og overkommandoen forøvrig ble beordret til London.

I st.meld. nr. 64 skrev riksadv. Thommessen at Wrede-Holm etter ordre fra Ruge sa til general Dietl på Bjørnefjell 10. juni at «Norge som stat var og fremdeles ville fortsette å være i krig med Tyskland». En sån uttalelse er selvsagt uten betydning, men hvordan kunne Ruge si noe sånt, når han samtidig lot sine befullmektigede i Trondheim erklære at Norge ikke skulle løfte våpen mot Tyskland sålenge den pågående krig varte? Og han samtidig bekreftet full overgivelse ved å gå i fangenskap.

Det er også av den grunn dristig å ta Ruge til inntekt for at krigen fortsatte, han skrev nemlig i «Krigens Dagbok II s. 15-16 om forholdene i Frankrike: «Offisielt er landet i og med sin kapitulasjon nøytralt og ute av krigen».

En Guds tjener

I mitt lille innlegg under ovenstående titel har der innsneket seg en trykkfeil, som jeg må be om å få rettet. Der står i annet avsnitt:

«I Bergen har vi således en journalistprest, Sverre Risøen, som ikke forsømmer noen anledning til hets mot Quisling og NS. Av slike grunne benyttes han sjelden til kirkelige handlinger» osv.

Nei, det er nok ikke så vel, at prester som driver hetskampanje mot NS av den grunn kommer i miskreditt hos sine overordnede!

Der skal stå:

«Av spesielle grunne benyttes han sjelden til kirkelige handlinger» osv.

Ellen Schnitler.

Den partiløse representasjon

«Det er en betydelig lettere oppgave å påvise feilene og farene ved partisystemet enn ved en partiløs representasjon. Den som vil komme til klarhet over de farer, som partivesenet innebærer for land og folk, bør studere den tredje franske republiks historie og fortsette med begynnelsen av den fjerde. Hva har ikke partipolitikken brakt for ulykker over dette folk, hvor har ikke partikampens forbannelse brakt ytmykelser og fattigdom over dette rike land!»

Victor Mogens:
«Politikk og Fornuft».